

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

**ALENKA BRUN
Mentor: doc. dr. Marjan Brezovšek**

GORENJSKI GLAS O KOMUNALNI PROBLEMATIKI

**KAKO JE PISAL GORENJSKI GLAS O KOMUNALNI
PROBLEMATIKI GORENJSKIH OBČIN PRED IN PO LETU 1991**

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2002

KAZALO

UVOD

OPREDELITEV IZBRANE TEME.....	7
-------------------------------	---

METODOLOGIJA IN HIPOTEZE.....	8
-------------------------------	---

DELAVNE HIPOTEZE.....	8
-----------------------	---

IZHODIŠČA DIPLOMSKE NALOGE.....	8
---------------------------------	---

CILJ NALOGE.....	9
------------------	---

GORENJSKI GLAS.....	9
---------------------	---

ZGODOVINA ČASOPISA.....	9
-------------------------	---

GEOGRAFSKA POKRITOST.....	11
---------------------------	----

UPRAVA IN SAMOUPRAVA GORENJSKIH OBČIN OD NEKOČ	
--	--

DO DANES.....	12
---------------	----

GORENJSKI GLAS KOT ČASOPISNO PODJETJE OZIROMA GOSPODARSKA	
---	--

DRUŽBA	14
--------------	----

4.1. Problematika družbe Gorenjski glas v zadnjih letih	15
---	----

4.1.1. Vse se je začelo pospešeno odvijati novembra lanske leto.....	15
--	----

4.1.2. NFD je kasneje prodala svoj delež Pidu Triglavski Steber 2.....	16
---	----

4.1.3. Za začasno direktorico (za dobo enega leta) je bila imenovana Marija Volčjak.....	17
--	----

STRUKTURA NOTRANJNH ORGANOV GORENJSKEGA GLASA.....	18
--	----

5.1. Dejavnosti družbe Gorenjski glas Kranj.....	19
--	----

KADROVSKA STRUKTURA NA GORENJSKEM GLASU.....	19
6.1. Razvoj in raznolikost kadrov.....	19
6.2. Spolna in starostna struktura zaposlenih v družbi.....	20
ORGANIZACIJSKA STRUKTURA DRUŽBE.....	21
7.1. Oddelki in njihove zadolžitve.....	21
 PROJEKTI GORENJSKEGA GLASA.....	22
 PREŽIVELE IN NEPREŽIVELE PRILOGE ČASOPISA.....	22
 AŽURNOST, SPREMINJANJE VSEBIN IN TEDENSKIH IZHAJANJ ČASOPISA GORENJSKI GLAS.....	28
 IZHAJANJE ČASOPISA.....	29
OBSEG, UREDNIŠTVO IN VSEBINE ČASOPISA.....	30
2.1. Obseg.....	30
2.2. Delo novinarjev in uredniško delo.....	31
2.3. Vsebine v časopisu.....	32
2.3.1. <i>Pojavljanje vsebin v časopisu.....</i>	33
2.3.2. <i>Gorenjske občine – ena pomembnejših vsebin časopisa.....</i>	33
2.3.2.1. <i>O čem se je pisalo v preteklosti.....</i>	34
 KOMUNALA.....	45
 KOMUNALNE DEJAVNOSTI, OBJEKTI IN NAPRAVE.....	46
OBČINA IN KOMUNALA NE MORETA MIMO LOKALNE SAMOUPRAVE...	48
2.1. Problem opredelitve pojma lokalne samouprave.....	48

2.2. Občine se financirajo na različne načine.....	48
2.3. Položaj nekdanje občine je bil dvojen.....	48

OBJAVLJENA KOMUNALNA PROBLEMATIKA NEKATERIH GORENJSKIH OBČIN.....	50
--	----

IZSTOPAJOČI IMENI KOMUNALNIH PODJETIJ NA GORENJSKEM – PRIMERA SVOJE VRSTE.....	52
---	----

PISNO PONAVLJANJE POMEMBNIH IMEN GORENJSKIH PODJETIJ V POVEZAVI S KOMUNALNO PROBLEMATIKO.....	55
--	----

VIII. OBČINSKA KOMUNALNA PROBLEMATIKA JE ZELO OBSEŽNA.....	57
---	-----------

IX. SKLEP.....	58
-------------------	----

LITERATURA.....	61
-----------------	----

VIRI.....	62
------------------	-----------

PRILOGE.....	64
---------------------	-----------

PRILOGA A: *Primeri anketnega vprašalnika z odgovori*

PRILOGA B: *Primer vabila na novinarsko konferenco in material, ki ga novinar na konferenci prejme*

I. OPREDELITEV IZBRANE TEME

Diplomska naloga se ukvarja s komunalno problematiko oziroma politiko, katere problematika se velikokrat navzven kaže ravno zaradi določenega pisanja o njej, določene medijske pokritosti.

V diplomski nalogi me zanima predvsem, kako je časopis Gorenjski glas zadevo spremljal - o čem je pisal pred letom 1991 in po njem. Tako posredno, kot neka posledica raziskovanja občinske komunalne problematike, sledijo ugotovitve - pomembne in nepomembne - o čem vse je časopis pisal, na kak način, čemu je namenjal največ, najmanj prostora, kako je z onesnaženostjo na Gorenjskem, kako je z občinskimi komunalnimi podjetji, z razdeljenostjo dela med podjetji, posamezniki in občino ... Onesnaženost je sploh eden večjih problemov na Gorenjskem, o katerem se je pogosto pisalo. Občine se problema onesnaženosti zavedajo ali ne zavedajo. Skozi časopisno pisanje se kaže nek odsev njihovega razmišljanja. Na eni strani imamo prilagodljivosti, razumskost in naprednost razmišljanja občinskih mož, na drugi politiko in gospodarstvo. Iz vsega objavljenega v časopisu pa se velikokrat razbere nivo osveščenosti samih ljudi.

V nalogi ne gre za konkretno predstavitev komunale kot take na Gorenjskem, njene konkretne uresničitve, primerjave letnih poročil, izkaze v številkah. Predvsem želim z diplomsko nalogo prikazati obravnavanje komunalnih tem bolj z novinarske plati, bolj skozi oči novinarja, ki je zaposlen v redakciji glavnega gorenjskega regionalnega časopisa. Včasih slišimo razmišljanja, da novinarjeva beseda velikokrat velja za sveto in Gorenjska v tem ni nobena izjema.

Ko se lotiš raziskovanja tematike, ki naj bi jo časopis bolj ali manj pokrival, ob enem posredno raziskuješ tudi ostale obravnavane in objavljene teme. Tako pri raziskovanju občinske komunalne problematike ne moreš mimo ostalih vsebin časopisa, ter celo same strukture podjetja in zaposlenih. Prav oni so tisti, od katerih je odvisna kvaliteta vsebine časopisa.

Diplomska naloga navaja podatke, govori o stvareh o katerih se je pisalo in se še vedno piše. Bralcu naj bi komunalno problematiko približala oziroma predstavila na

bolj zanimiv način, kjer le-ta lahko ob enem spozna tudi ostale obravnavane teme – bolj ali manj zanimive, njihovo pomembnost pred in po letu 1990.

II. METODOLOGIJA IN HIPOTEZE

1. DELAVNE HIPOTEZE

Glede na izbrano temo sem si zastavila tri hipoteze:

1. Gorenjski glas in opisovanje, obravnavanje komunalnih tem se do danes ni kaj dosti spremenil. Ostaja podoben tistemu pred letom 1991.
2. Komunalni problemi so najbolj pogosta tema pisnega poročanja na občinskih straneh Gorenjskega glasa.
3. Razmišljanje mladih novinarjev je različen od razmišljanja starejših novinarjev in občutek vsebinskega ponavljanja v časopisu.

2. IZHODIŠČA DIPLOMSKE NALOGE

Diplomska naloga je zastavljena bolj teoretično, kot empirično. Uporaba večine empiričnih podatkov za diplomsko nalogo namreč nima večje vrednosti. Kot celota morda ti podatki lahko posamezniku nudijo neko izboljšano sliko.

Glavni teoretični vir je predstavljal arhiv časopisa Gorenjski glas, uporabljena pa so tudi Internet, druga literatura, slovensko časopisje, raziskava branosti in notranji viri časopisa. Notranji viri časopisa pomenijo predvsem zaposlene. Opravljena je bila tudi manjša anketa med novinarji, ki je služila kot dodatno razumevanje tistega o čemer se je glede komunale v časopisu pisalo pred devetdesetim letom in po njem. Del kopiranih odgovorov ankete je priložen diplomski kot Priloga A: Primeri anketnega vprašalnika z odgovori. Priloga B pa prikazuje primer vabila na novinarsko konferenco, ki pride na časopis in material, ki ga novinar na taki konferenci (poleg ustne obrazložitve želenih podatkov) prejme.

Lastno opazovanje in štiriletne izkušnje na delavnem mestu novinarja so ravno tako pripomogle **k razumevanju komunalne problematike na Gorenjskem kot jo razumemo novinarji in potem v pisni obliki podajamo naprej svojim bralcem.**

3. CILJ NALOGE

Na zanimiv ter razumljiv način želim prikazati časopisno obravnavanje občinske komunalne problematike skozi čas, pisanje o njej in obenem prikazati tudi obravnavanje drugih tem, ter same strukture časopisnega podjetja Gorenjski glas.

Želim tudi ugotoviti ali se bodo zastavljene delavne hipoteze izkazale za pravilne ali bo naloga pokazala, da so nepravilne in jih bo potrebno ovreči.

III. GORENJSKI GLAS

1. ZGODOVINA ČASOPISA¹

Začetki Gorenjskega glasa spadajo v obdobje ustanavljanja pokrajinskih časopisov ob prelomu devetnajstega v dvajseto stoletje. Takrat se je na ozemlju današnje Slovenije, predvsem v gospodarsko močnih regijah – kar je Gorenjska nedvomno bila, ustanovilo kar nekaj podobnih časopisov.

Ivan Primož Lampret je bil tisti, ki je začel razvijati in tiskati časopise v Kranju, potem ko mu je 1899 odstopil tiskarsko koncesijo začetnik kranjskega tiskarstva Ignacij Reš. Z letom 1900 je začel izdajati tednik.

V prvi številki **Gorenjca**, ki je izšla 13. januarja 1900 je v uvodniku pod naslovom »Kaj hočemo mi« zapisal, » da bo Gorenjc politični in gospodarski list«. Namenil je podporo tudi kmetom, trgovini in obrti.

¹ Bogataj, B. (1988): Kadrovska politika in kadrovska dejavnost v Gorenjskem glasu, diplomsko delo; str. 34, 35.

Gorenjc je prenehal izhajati 17. marca 1916 in potem ponovno začel izhajati 2. februarja leta 1934. V prvi številki je bilo v uvodu zapisano: » Po 18 letih se je dvignil Gorenjc k novemu življenju. V novi obleki se bo docela prilagodil današnji dobi.« Izhajal je potem še do aprila 1937, do vdora okupatorja, ko so prepovedali slovenske časopise. Leta 1944 je Osvobodilna Fronta (OF) izdala še tri številke Gorenjskega glasa, glasila OF na Gorenjskem, v nakladi dva tisoč izvodov, kar je bil za takratne čase in vojne razmere izreden dosežek. Nato so se 1945 leta ponovno pojavili poskusi izhajanja Gorenjca, vendar je izhajal le nekaj mesecev – od februarja do maja.

Ponovno so ga obudili leta 1947, kar lahko štejemo za rojstni datum Gorenjskega glasa. V bistvu je bil to že predhodnik današnjega Gorenjskega glasa, saj od tega leta do danes izhajal neprekinjeno. Z izjemo prvih dveh števil, ki sta se imenovali Naše delo, pa je **1. oktobra 1948** začel izhajati časopis z imenom **Gorenjski glas** (kot danes Gorenjski glas) prej pa tudi le Glas² ali pa Glas Gorenjske. Izhajal je najprej enkrat tedensko, nato trikrat, na koncu pa so se ustalili pri dvakrat tedenskem izhajanju.

Tudi sedež časopisnega podjetja Gorenjskega glasa se je nekajkrat spremenil, vedno pa je ostal v isti občini, v Kranju. Najprej je bil v objektu, kjer je danes blagovnica Globus, nato v kranjski občinski stavbi, ter nato v novi stavbi Gorenjskega tiska. Tu je še danes. V lasti ima eno nadstropje, drugo pa v najemu. Ravno zaradi prostorske stiske so bili uprava, računovodstvo in oddelek trženja nekaj časa na Bleiweisovi ulici. Vse skupaj ni bila preveč modra odločitev, in ker se je Gorenjski tisk selil v nove prostore, so lahko najeli še eno nadstropje in tako zelo izboljšali delovne pogoje zaposlenih v podjetju.³

² V diplomski nalogi se bo ime Glas pojavilo kar nekajkrat, kar pomeni okrajšavo za Gorenjski glas. Ta okrajšava se uporablja precej pogosto - predvsem pa v pogovornem jeziku zaposlenih.

³ Danes, ko Glas doživlja precej »fizične« spremembe, če se jih lahko tako imenujemo, se govori o ponovni selitvi časopisnega podjetja, kjer bi bila razporeditev prostorov še boljša in bi omogočala manjšo razdeljenost in več stikov med zaposlenimi.

2. GEOGRAFSKA POKRITOST

Za prodajo časopisa (kot tudi samega oglasnega prostora) je zelo pomembna razvitost trga kamor časopis cilja. Tu je Gorenjski glas zelo omejen, saj je vezan na vire informacij različnih regijskih institucij, ki naj bi zajemale celotno območje Gorenjske. Zlasti velja tu omeniti Upravo za notranje zadeve Kranj, Gospodarsko zbornico Gorenjske, regionalno kulturne zavode, Zavod za zaposlovanje, Cestno podjetje Kranj, Območne športne zveze, lige in podobno. Problem nastane, ko se nek dogodek zgodi le nekaj metrov izven območja teh upravno razmejenih institucij, pa čeprav še vedno sodijo geografsko in zgodovinsko pod okvir pokrajine, le te ne morejo dati nobenih podatkov. Tako se doseg Gorenjskega glasa zmanjšuje, saj so tako Kamnik, Domžale, Medvode in druge kot sicer gospodarsko močne občine na Gorenjskem, povsem upravno ločene od ostalega dela Gorenjske.

Doseg branja Gorenjskega glasa je nekaj manjši kot znaša geografska celovitost Gorenjske⁴. Glede na območja pa statistični podatki najbolj kažejo na jeseniško – kranjskogorsko območje, na škofjeloško, trziško, širšo kranjsko, radovljiško-blejsko-bohinjsko območje. Pokritost s stalnimi kupci se giblje od podpovprečne do nadpovprečne pokritosti, kjer je potrebno upoštevati še naročniška razmerja. Danes Gorenjski glas pokriva 27 občin⁵, kar pomeni, da **njegov območni doseg sega tudi izven Gorenjske regije**. Pomembno je število naročnikov in upoštevanje prodaje časopisa. Najnovejša raziskava iz julija 2002⁶, ko je Slovenska oglaševalna agencija predstavila polletne izsledke o branosti, zbrane na podlagi Nacionalne raziskave branosti (NBR) – tri leta bo to raziskavo opravljala družba Cati, prej je to počela Mediana BGP, je pokazala, da Gorenjski glas spada med večdnevnik z okoli **80 tisoč rednih bralcev, doseg enega njegovega izida pa je 4,7**. Za lansko polletje ni podatkov, ker družba Gorenjski glas takrat še ni

⁴ Po sedanjí organiziranosti lokalne samouprave pokriva časopis območje občin: Kranjska gora, Jesenice, Bohinj, Bled, Radovljica, Tržič, Naklo, Šenčur, Kranj, Preddvor, Cerklje, Škofja Loka, Gorenja vas – Poljane, Žiri, Železniki, Vodice, Medvode, Mengeš, Kamnik, Jezersko, Žirovnica, Komenda in Trzin. Zasledijo pa se tudi imena občin kot Moravče, Lukovica in Domžale.

⁵ Občin v Gorenjski regiji je 19: Jesenice, Žirovnica, Kranjska Gora, Bled, Bohinj, Radovljica, Tržič, Cerklje na Gorenjskem, Naklo, Jezersko, Šenčur, Mestna občina Kranj, Preddvor, Gorenja vas - Poljane, Škofja Loka, Železniki, Žiri, Kamnik, Komenda.

⁶ Bogataj, Marjeta, članek Dnevnik podobni doseg kot lani, pri revijah razlika, Finance, julij 2002, str.9.

pristopila k raziskavi. Opravljala jo je Mediana, nova raziskava NRB pa je zasnovana drugače: v polletnih rezultatih zajema 138 različnih naslovov, ki so imeli glede na velikost vzorca dovolj visoko branost (v tretjem četrtletju jih bo po sklepu izvršnega odbora NRB 143). Četrtletne podatke o branosti dobivajo le naročniki, polletni rezultati pa pomenijo valuto, saj pomeni enoten sistem za določanje vrednosti oglasnega prostora. V raziskavi NRB⁷ med **brezplačniki** zasledimo tudi dva Glasova projekta Ločanko in Kranjčanko, katerih doseg branja je 1,3 in 1,9. Pogostost branja omenjenih medijev pa je spet nekaj drugega, kjer so pri raziskavi tiskanih medijev upoštevali različne kriterije. NRB je prva raziskava dosega tiskanih medijev pri nas, ki poteka na visoki strokovni ravni, kar pomeni, da rezultatov ni moč prikrojevati. Podatki o branosti oziroma dosegu posameznih edicij so zanimivi tako za sam časopis kot oglaševalce. Naklada in doseg namreč krojita ceno oglasnega prostora in največkrat služita pri oblikovanju cenikov oglaševanja.

3. UPRAVA IN SAMOUPRAVA GORENJSKIH OBČIN OD NEKOČ DO DANES

Politične občine kot avtonomni, samoupravi⁸ organi upravljanja na svojem ozemlju so se v avstrijski monarhiji začeli razvijati po 17. marcu 1849, ko je bil sprejet začasni (provizorični) zakon o občinah. Njihov delokrog je obsegal avtonomne zadeve (lastni delokrog) kot na primer upravljanje z občinskim premoženjem, delovanje krajevne policije ter volitve občinskih organov in z zakoni nanje prenesene državno upravne naloge (preneseni delokrog), ki jih je morala država posebej financirati. Ta osnovni model avtonomne samouprave in državne funkcije lokalnih organov oblasti se je z različnimi poudarki na eni ali drugi funkciji obdržal do današnjih dni.

Osnovno načelo pri ustanavljanju krajevnih, upravnih oziroma političnih občin sredi 9.stoletja je bilo, da so se po teritorialnem obsegu ujemale s katastrskimi občinami, zato so bile majhne in številne. Povezane so bile v sodne okraje, ki so se pokrivali z davčnimi uradi, ti pa v okrajna glavarstva kot obliko državne oblasti (ustanovljena v začetku leta 1850). **Po prvem seznamu krajevnih občin iz leta 1854 je bilo na Gorenjskem (današnje območje Jesenic, Tržiča, Škofje Loke, Kranja,**

⁷ NRB:02, Tiskani mediji, Polletno poročilo, juli 2002, naročnik Svet pristopnikov k NRB v okviru Slovenske oglaševalske zbornice, izvajalec Cati d.o.o., Ljubljana

⁸ Kopač, Janez : Med revolucijo in demokracijo, Gorenjska 1900 – 2000, str.181 –185.

Radovljice) ustanovljenih kar 61 občin. Na območju Jesenic šest, Kranja 17, Radovljice 18, Loke 15 in Tržiča pet. Do konca 19.stoletja se je število občin na Gorenjskem zmanjšalo za 13. Do danes se je upravna razdelitev precej spremenila. 1955 leta je bila na primer izvedena korenita reforma, katere upravne posledice so se z manjšimi spremembami ohranile vse do osamosvojitve Slovenije sredi leta 1991, do ustanovitve novih občin⁹ konec leta 1994.

V naslednjih letih se je število občin na Gorenjskem nekoliko povečalo. Na referendumu za ustanovitev občin, ki je potekal v drugi polovici aprila 1998, so se za izločitev iz občine Preddvor izrekli glasovalci v referendumskem območju Jezersko, na podobnem referendumu 21.junija istega leta, pa so se za izločitev iz občine Jesenice izrekli še na referendumskem območju Žirovnica. Novi občini, Jezersko in Žirovnica, je Državni zbor Republike Slovenije uzakonil konec julija 1998, ko je sprejel zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o ustanovitvi občin ter njihovih območij. Po tem zakonu je v republiki Sloveniji poslej enajst mestnih občin, med njimi na Gorenjskem Mestna občina Kranj, ter 181 občin, med njimi na Gorenjskem 19.¹⁰

⁹ Na podlagi zakona o referendumu za ustanovitev občin, ki je bil sprejet januarja 1994, je državni zbor Republike Slovenije 26. aprila sprejel še odlok o določitev referendumskih območij ter odlok o razpisu referenduma za ustanovitev občin za 29. maj. Na Gorenjskem je bilo tako določeno 26 referendumskih območij. Na območju dotedanje občine Jesenice (5): Rateče-Planica, Kranjska Gora, Dovje- Mojstrana, Žirovnica in Jesenice; na območju dotedanje občine Kranj (7): Preddvor, Cerklje na Gorenjskem, Visoko, Šenčur, Naklo, Kranj in Jezersko; na območju dotedanje občine Radovljica (7): Begunje, Bled, Bohinj, Gorje, Kropa, Lesce in Radovljica; na območju dotedanje občine Škofja Loka (6): Gorenja vas, Selca, Škofja Loka, Trata - Sorško polje, Železniki in Žiri; na območju dotedanje občine Tržič (1): Tržič. Na referendumu 29. maja 1994 so na Gorenjskem za ustanovitev novih občin glasovali v naslednjih referendumskih območjih: Rateče - Planica, Jezersko, Tržič in Radovljica. V vseh ostali referendumskih območjih so bili proti ustanovitvi novih občin, razmeroma blizu za ustanovitev novih občin so bili le rezultati glasovanja v referendumskih območjih Kranjska Gora, Kranj, Kropa in Železniki. Državni zbor republike Slovenije je v začetku oktobra 1994 sprejel zakon o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij, v katerem pa ni bila upoštevana volja prebivalcev Slovenije, ki so jo izrazili na referendumu maja. V Republiki Sloveniji je bilo na novo ustanovljenih 11 mestnih občin in 136 občin. Na Gorenjskem je bila ustanovljena ena mestna občina, to je Mestna občina Kranj in 15 občin: Bled, Bohinj, Cerklje na Gorenjskem, Gorenja vas - Poljane, Jesenice, Kranjska Gora, Naklo, Preddvor, Radovljica, Šenčur, Škofja Loka, Tržič, Vodice, Železniki in Žiri. Zakonodajalec ni upošteval pozitivne volje za ustanovitev nove občine v referendumskih območjih Rateče -Planica in Jezersko. Ustanovljena pa je bila občina Vodice, ki sploh ni bila referendumsko območje za ustanovitev občine. V začetku decembra 1994 so bile opravljene tudi volitve v občinske svete (glede na število občanov se je njihovo število gibalo od 12 do 45) in županov novih občin, tako, da so nove občine začele normalno delovati s 1. januarjem 1995.

¹⁰ Glej Tabelo1.1.

Občine v gorenjski regiji

Upravna enota	Občina
Jesenice	Jesenice
Jesenice	Žirovnica
Jesenice	Kranjska Gora
Radovljica	Bled
Radovljica	Bohinj
Radovljica	Radovljica
Tržič	Tržič
Kranj	Cerklje na Gorenjskem
Kranj	Naklo
Kranj	Jezersko
Kranj	Šenčur
Kranj	Mestna občina Kranj
Kranj	Preddvor
Škofja Loka	Gorenja vas-Poljane
Škofja Loka	Škofja Loka
Škofja Loka	Železniki
Škofja Loka	Žiri
Kamnik	Kamnik
Kamnik	Komenda

Tabela 3.1.: Današnja razporeditev občin v gorenjski regij

(Vir: http://www.slotravel.net/obcine_v_slovenij/obcine_v_regiji_gorenjska.htm)

4. GORENJSKI GLAS KOT ČASOPISNO PODJETJE OZIROMA GOSPODARSKA DRUŽBA¹¹

Do leta 1974 je bilo podjetje del Gorenjskega tiska in se je imenovalo ČASOPISNO PODJETJE GORENJSKI TISK, Kranj. Maja istega leta je bil potem ustanovljen TOZD

¹¹Redni izpisek iz sodnega registra, pisni in ustni viri časopisa. Nekako do tu se v diplomski nalogi velikokrat pojavlja poleg imena Gorenjski glas naziv »podjetje«, kasneje (zaradi preoblikovanj) pa se zasledimo drugačen naziv – družba Gorenjski glas Kranj.

GLAS. Julija pa se je podjetje osamosvojilo in postalo ČASOPISNO PODJETJE GLAS, p.o., Kranj.

Leta 1996 se je Gorenjski glas lastninsko preoblikoval v **gospodarsko družbo**, v družbo z omejeno odgovornostjo. Preimenoval se je v GORENJSKI GLAS, Časopisno podjetje, d.o.o., Kranj, (Skrajšano GORENJSKI GLAS, d.o.o., Kranj) s sedežem podjetja na Zoisovi 1, 4000 Kranj. Od leta 1996 je torej **družba z omejeno odgovornostjo z osnovnim kapitalom v vrednosti 32.323.000,00 slovenskih tolarjev**, katere večji ustanovitelji so bili:

- KAPITALSKI SKLAD POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA, d.d., (10 %)
- SLOVENSKI ODŠKODNINSKI SKLAD, d.d (10%),
- SLOVENSKA RAZVOJNA DRUŽBA oziroma danes SKLAD RS ZA RAZVOJ (33%)
- zaposleni, bivši zaposleni in upokojenci (47%).

Vseh skupaj je bilo 43 družbenikov.

4.1. Problematika družbe Gorenjski glas v zadnjih letih

Leta 2002 je zgoraj navedena shema ustanoviteljev takratnega podjetja popolnoma drugačna¹².

Kljub vsemu pa je bil in ostaja Gorenjski glas **še vedno daleč najbolj razširjen in priljubljen časopis na Gorenjskem**.

Časopisi so o odstopu takratnega direktorja časopisa Marka Valjavca, 13.februarja 2002, precej pisali. Februarja so podlistki, članki in vesti, celo krajše zgodbe, kar polnili strani slovenskih tiskanih medijev. Izjave in ugotovitve novinarjev so bile različne, dejanska in realna so bila le imena, ki so začela kupovati ter prodajati deleže družbe Gorenjski glas Kranj.

4.1.1. Vse se je začelo pospešeno odvijati novembra lansko leto.

NFD (Nova finančna družba) je konec septembra, v začetku novembra začela družbenikom Gorenjskega glasa ponujati trideset odstotni delež¹³ podjetja za 90

¹² povzeto po različnih člankih: iz časopisa Finance in spletnih strani Financ, nov 2001 – feb 2002; po članku Guzelj, I., (2002): Po čem je dober Glas?, revija Mag, internih virih podjetja.

milijonov tolarjev. O novem solastniku se je začelo ugibati na glas. V tistem trenutku se je izkazalo, da se je Gorenjski glas prodajal precej dražje od delnice Dela na ljubljanski borzi, ki je precej večje, bolj dobičkonosno podjetje. Takrat je bilo potrebno za delnico Dela odšteti dvakratnik njene knjigovodske vrednosti, za Glasovo pa kar 2,7- kratnik njegove knjigovodske vrednosti. Notranji družbeniki so imeli kar 60 odstoten delež, ostalih deset odstotkov pa je pripadalo Slovenskemu odškodninskemu skladu.

Na začetku decembra je NFD zahtevano ceno z 90 znižala na 48 milijonov tolarjev. NFD znižanja cene in prodaje ni želel komentirati. Družbeniki (zaposleni in upokoјenci) so imeli sicer predkupno pravico (do 27.decembra), vendar so v časopisu Finance zapisali, da se za nakup zanima najbolj dnevni časopis Dnevnik. Družbeniki do določenega dne predkupne pravice niso izkoristili, Dnevniku se je zdela zadeva precej zapletena in je stvar tehtal. Konec decembra je svoj deset odstoten delež začela prodajati tudi Slovenska odškodninska družba¹⁴. Delo je ravno v tistem času začelo razmišljati o tem, da bi povežalo slovenske regionalne časopise, pa je prišla ta informacija malce prehitro v medije, ker naj bi šlo za zahteven projekt, katerega načrti naj bi bili šele v začetni fazi. Tako je vse ostalo le pri ugibanjih.

4.1.2. NFD je kasneje prodala svoj delež Pidu Triglavski Steber 2.

Vse se je začelo s » kupovanjem in odkupovanjem«, nadaljevalo pa z odstopom takratnega direktorja Gorenjskega glasa. Marko Valjavec je 13.februarja 2002 moral odstopiti, ker bi bil drugače enostavno odstavljen. Več kot pet let po končani privatizaciji in vpisu sprememb v sodni register ni sklical ustanovne skupščine podjetja, pa tudi zunanji imetniki kapitalskih deležev niso nič storili. Decembra 2001

¹³ NFD je 20 odstoten delež odkupila od Razvojnega in 10 odstoten delež od Kapitalskega sklada.

¹⁴ Danes je to Slovenski odškodninski sklad. Ta je potem svoj delež je prodal aprila 2002 na javni pisni dražbi. Najboljši ponudnik je bilo Delo, časopisno in založniško podjetje, d.d. Kupilo je desetodstotni delež za 31 milijonov tolarjev.

Glas je imel še dva kupca: Medio Art, ki je poslovni partner Gorenjskega glasa, katere lastnik Igor Pokorn je ponudil 27 milijonov, ter Pid Triglav steber I, ki je do takrat že bil 30 odstoten lastnik – največji posamični lastnik podjetja. Večino pa imajo še vedno (60 odstotkov) zaposleni, nekdanji zaposleni in upokoјenci. Delo ni hotelo komentirati trditve novinarke časopisa Financ, da so se odločili za tako potezo samo zato, da bi blokirali časopis Dnevnik. Vodstvo Gorenjskega glasa pa je bilo z dražbo zadovoljno.

Delo je tako odštelo 2,8 – kratnik knjigovodske vrednosti deleža Glasa, tako, da bi bila pri tem razmerju delnica Dela vredna 20.500 tolarjev, njen enotni tečaj pa je bil na primer 15. aprila na borzi 17.100 tolarjev. (povzeto po članku Delo kupilo desetino Gorenjskega glasa, Bertoneelj. M., časopis Finance, 16.april, stran 3).

je sklical skupščino Gorenjskega glasa, d.o.o, Kranj, sedmim točkam dnevnega reda pa je dodal še predloge sklepov, ki so (med drugim) udeležencem svetovali paketni sprejem bilanc in izkazov uspeha v obdobju med 1997 – 2000, ter pokritje 18 milijonov tolarjev nepričakovane predlanske izgube iz rednih lanskih prihodkov. V vmesnem času se mu je »zataknilo« pri štirinajstih upokojencih, ki so tri leta prepozno ugotovili, da bi se kot udeleženci certifikatnega odkupa (z njim je decembra 1993 štirideset posameznikov postalo lastnik 33 odstotkov osnovnega kapitala podjetja) lahko vključili še v ugoden interni odkup nadaljnjih 27 odstotkov, deponiranih pri razvojnem skladu. O tem naj bi jih nihče ne obvestil in bili so ogorčeni. Še bolj pa jezni. Na sklicani skupščini družbe Gorenjski glas Kranj so udeleženci zavrnil predloge takratnega direktorja in se strinjali, da je predloženo gradivo – računovodski izkazi, bilance in pojasnila o poslovanju preteklih petih let – pomanjkljivo, premalo podrobno in brez ocen.

Skupina upokojenih in nekdanjih zaposlenih je zahtevala takojšno razrešitev direktorja in računovodkinje. Zaradi proceduralnih razlogov pa je glasovanje odpadlo. Pobudo bi namreč morali vložiti najmanj tri dni prej.

Potem je šlo v Glasu samo še navzdol. Vzdušje v uredništvu je postajalo vse bolj naelektreno. V javnost so začele prihajati male in večje skrivnosti, v slovenskih medijih so se začela ugibanja, kako sedaj, kako naprej in glede na to, da ima Gorenjski glas 22 tisoč naročnikov, Delo in Dnevnik pa vsak po približno 11 tisoč na Gorenjskem, kar na enkrat številnost Glasovih proizvodov ni bila več najpomembnejši podatek¹⁵.

4.1.3. Za začasno direktorico (za dobo enega leta) je bila imenovana Marija Volčjak.

Najprej je bila imenovana le kot odgovorna urednica, kasneje pa tudi kot začasna direktorica podjetja. Izoblikoval se je klub malih družbenikov, v katerega se je povezala večina notranjih lastnikov in imajo sedaj v rokah več kot 50 odstoten

¹⁵ Gorenjski glas izhaja dvakrat tedensko. Vsak torek in petek. Njegova naklada je z 25 tisoč izvodov na dan izida, padla na 22 tisoč. V primerjavi z ostalimi slovenskimi časopisi : Primorske novice imajo naklado okoli 27 tisoč izvodov in ravno tako izhajajo dvakrat tedensko. Leta 1999 so po podatkih Mediane imele 118 tisoč bralcev; Delo in Dnevnik, ki izhajata vsak dan, pa imata: Delo povprečno čez 90 tisoč izvodov, Dnevnik pa okoli 75 tisoč izvodov. Potrebno je vedeti da zadnja dva pokrivata vso Slovenijo. (vir: www.euromedia)

lastniški delež podjetja. Novo nastavljena direktorica je takoj začela z izvajanjem notranje revizije¹⁶ (med leti 1996 – 2000), kjer se je prav posebej poudarilo, da prejšnji direktor verjetno ne bo odvezan odgovornosti, v primeru, da se bodo odkrile v minulem poslovanju podjetja oziroma družbe določene nepravilnosti.

Na zadnji skupščini 18. julija 2002 je bilo lastninjenje zaključeno in predlagani so bili štiri členi, štiri nove dopolnitve družbene pogodbe, ki naj bi spadale v pogodbi pod novo poglavje »posebnih določil, ki veljajo za družbo po zakonu o medijih«¹⁷. Vse to je bilo potrebno za dopolnitev vloge za vpis medija Gorenjski glas v razvid medijev. Iz notarskega zapisnika je razvidno, da so bili sprejeti trije novi členi družbene pogodbe, ki vsebujejo posebna določila za družbo o zakonu po medijih in določajo način in delovanje časopisa Gorenjski glas z njegovimi prilogami, pravna razmerja med izdajateljem in uredništvom in osnovna medsebojna razmerja znotraj uredništva ter stopnjo avtonomije uredništva pri urejanju razmerij znotraj uredništva. Ni pa bil sprejet člen, ki določa način in pogoje za imenovanje in razreševanje odgovornega urednika. Izoblikoval se je takoj »kompromisni predlog«, po katerem naj bi direktor pred imenovanjem in razrešitvijo odgovornega urednika moral pridobiti mnenje uredništva. V primeru, da bi tudi funkcijo urednika opravljal sam, pa še soglasje uredništva. Pa o njem niso glasovali, ker ga je bilo potrebno predložiti tri dni pred zasedanjem skupščine. Odločanje okoli tega problema je bilo preneseno na september, s tem pa tudi vpis časopisa v razvid medijev.

5. STRUKTURA NOTRANJNH ORGANOV GORENJSKEGA GLASA

V preteklosti je bila struktura notranjih organov sledeča (do leta 1996):

- zbor delavcev in delavski svet
- poslovodni organ – direktor
- pooblašcene osebe za zastopanje:

¹⁶ Aprila 2002 revizija še zdaleč ni bila zaključena. Prejšnji direktor se je še vedno nahajal v »hiši« (šestmesečni odpovedni rok). Časopis je imel direktorico, ki je bila ob enem tudi odgovorna urednica (prejšnja odgovorna urednica Leopoldina Bogataj je šla konec lanskega leta v pokoj) ter dva namestnika odgovorne urednice. Maja 2002 Marka Valjavca, bivšega direktorja, ni več zaslediti v hiši. Uredništvo se nekako izkristalizira.

¹⁷ Notranji viri glasa, poročilo iz skupščine 18.julija 2002 in pismo Dopolnitev vloge za prijavo v razvid medijev. Stvar se lahko dobi v vpogled pri družbi Gorenjski glas Kranj.

- DIREKTOR – zastopa brez omejitev, razen za sklepanje pogodb o nakupu in prodaji osnovnih sredstev ter sredstev skupne porabe v posamični vrednosti milijona slovenskih tolarjev, za kar potrebuje predhoden sklep skupščine družbe;

Današnja struktura notranjih organov pa je sledeča:

- skupščina
- poslovodni organ – začasni direktor

5.1. Dejavnosti¹⁸ družbe Gorenjski glas Kranj

Njena prioritetna naloga je izdajanje časopisa, ukvarja pa se še z izdajanjem knjig, revij in periodike, časopisnih edicij, s pripravo in proizvodnjo tiskovnih sestavkov, z dajanjem lastnih nepremičnin v najem, z raziskovanjem trga in javnega mnenja, ekonomskim propagiranjem, fotografsko dejavnostjo in drugimi razvedrilnimi dejavnostmi. Tehnični del, oziroma priprava časopisa za tisk ni v domeni družbe.

6. KADROVSKA STRUKTURA NA GORENJSKEM GLASU

6.1. Razvoj in raznolikost kadrov

Določena delavna mesta so se do danes ukinila¹⁹, le redko pa se je zgodilo, da so po letu 2000 na Gorenjskem glasu še koga redno zaposlili. Komercialista 2001, fotografa

¹⁸ Šifra dejavnosti je 22.120.

¹⁹Bogataj v svojem diplomskem delu navaja: Na začetku rednega izhajanja Gorenjskega glasa od 1947 do 1949 je časopis izhajal dvakrat mesečno. Takrat še ni bilo nobenega zaposlenega. Urednika, novinarja in upravnika, ki je obračunaval naročnine in oglase so zaposlili šele 1952 leta. 1953 leta se je podjetje združilo z Jeseniškim kovinarjem in tako pridobilo še enega novinarja, tajnico in fotografa. Dve leti kasneje se Gorenjski glas združi z Gorenjskim tiskom, kjer časopis začnejo tudi tiskati. 1960 leta je bilo že deset zaposlenih - poleg naštetih še komercialist in štirje novinarji. Računovodska in kadrovska služba sta bili v Gorenjskem tisku. Sedem let kasneje zaposlijo še dva novinarja, 1968 leta še enega, nekje vmes pa še dva akviziterja za zbiranje naročnikov. **Kasneje pa je Glas kot malo podjetje, doživelo pravi val zaposlitev.** Leta 1969 so zaposlili novinarja, kasneje še enega, vodjo komercialne, komercialnega referenta in tehničnega urednika. Leta 1974 podjetje postane samostojno - zaposli računovodkinjo in knjigovodjo, ter referenta za male oglase, upravnika pa so prekvalificirali v referenta za naročniško službo. Dodatno zaposlijo še dva montažerja za grafično podobo časopisa.

Tako ima leta 1976 Gorenjski glas 18 zaposlenih, med njimi štiri novinarje, katerih število do 1980 leta naraste na osem. 1986 leta zaposlijo še novinarja, računalniškega operaterja in sistemskega inženirja računalništva. Leta

marca in novinarko julija 2002. V preteklosti so največ zaposlovali komercialiste. V tehniki je situacija drugačna, ker ne spada pod okrilje družbe, medtem ko je honorarnih oziroma zunanjih sodelavcev kar nekaj. Stalnih je pet.²⁰

6.2. Spolna in starostna struktura zaposlenih v družbi

Kar se tiče spolne strukture zaposlenih v družbi, je danes zaposlenih več žensk (61 odstotkov) kot moških. Starostno gledano pa prevladujejo zaposleni stari med 40 in 50 let. Leta 1997 (glede na spol) ženske precej prehitijo moške, ker se jih veliko število zaposli predvsem v komercialnem oddelku. Kar se tiče uredništva se do leta 2000 spolna struktura zaposlenih izenači – devet žensk in devet moških. Potem se do 2002 zaposlita še dva moška in dekle.²¹ Julija 2002 je v družbi še vedno zaposlenih več žensk kot moških. Vse več se zaposluje novinarski kader.

Število zaposlenih glede na spol od 1947 do 2002

SPOL	LETO 1947	LETO 1957	LETO 1967	LETO 1977	LETO 1987	LETO 1997	LETO 2000	LETO 2001	LETO 2002
MOŠKI	/	4	7	13	14	13	14	15	16
ŽENSKI	/	2	3	9	14	23	24	24	25
SKUPAJ	/	6	10	22	28	36	38	39	41

Tabela 6.1.: Število zaposlenih v desetletnih intervalih (Vir: Bogataj B.: Kadrovska politika in kadrovska dejavnost v Gorenjskem glasu (diplomsko delo), 1998, str. 37), leta 2000, 2001. 2002, razdeljenih po spolu.

1989 zaposlijo komercialista, leta 1991 odide računalniški operater in tehnika se osamosvoji. Potem se je zaposlovalo vse manj. Leta 1997 je bilo skupaj tako 36 zaposlenih, na prelomu stoletja pa 38.

²⁰ Aprila 2002 smo bili stalni honorarni sodelavci časopisa diplomantka novinarstva, ki je potem odšla v tujino; diplomantka umetnostne zgodovine, ki so jo ravnokar zaposlili kot novinarko pripravnico; absolvent novinarstva in absolventka politologije (vsi mlajši od trideset let); in še dva starejša sodelavca – svobodna novinarja. Obstajajo seveda še zunanji sodelavci, ki bolj ali manj redno objavljajo svoje prispevke v časopisu ali njegovih prilogah. Njihovo število niha. Eden bolj znan med njimi in omembe vreden je Miha Naglič.

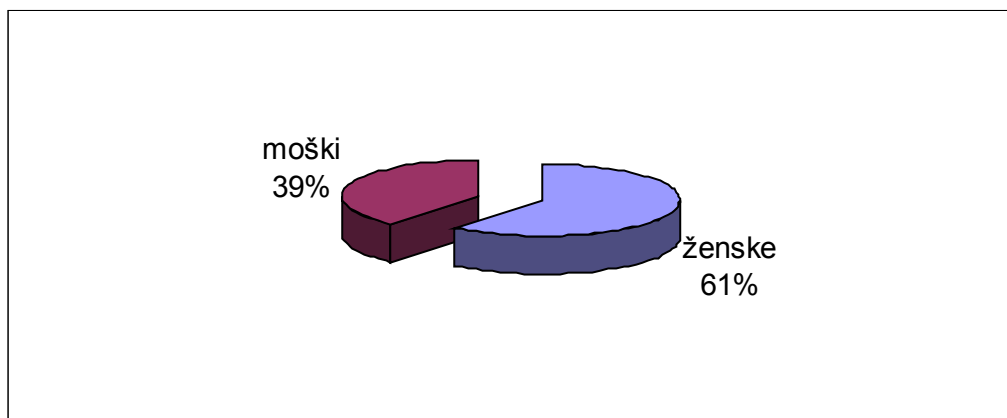
²¹ glej Tabelo 1.1, Tabelo 1.2., Sliko 1.1.

Spolna struktura zaposlenih v juliju 2002

skupaj	moški	ženske
skupno število	16	25

Tabela 6.2.: Spolna struktura zaposlenih v juliju 2002.

Skupno število zaposlenih na Gorenjskem glasu

Slika 1.1.: Skupno število zaposlenih (glede na spol) na Gorenjskem glasu konec julija 2002

7. ORGANIZACIJSKA STRUKTURA DRUŽBE

7.1. Oddelki in njihove zadolžitve

Gospodarska družba Gorenjski glas Kranj ima več oddelkov: tajništvo, komercialo, novinarje, ki so tudi uredniki svojih strani v časopisu (večina redno zaposlenih), fotografa, računovodsko službo, zaradi narave dela tehnično urednico in Službo za male oglase, kjer se sprejema vse od zahval, osmrtnic, do prodajnih oglasov. Za časopis je namreč zelo pomembno komercialno trženje tako oglasov, kot malih oglasov.

Podobna organizacijska struktura je bila skozi ves čas Glasovega obstoja in je še danes taka.

IV. PROJEKTI GORENJSKEGA GLASA

Na začetku, ko je začel časopis izhajati, je bil pomemben le njegov izid, kasneje so začele poleg časopisa izhajati še določene **priloge, časopisi posameznih gorenjskih občin** in kasneje so pri Glasu začeli razmišljati tudi o drugačnih projektih.

Od osemdesetih do novega stoletja so bili različni tako imenovani projekti najbolj v vzponu, pa tudi v zatonu - po drugi strani. Tja do 1995 leta se o njih ni kaj veliko razmišljalo. O **barvnih komercialnih oglasih, dodatnih ponudbah časopisa, razpisih, licitacijah, vloženkah že**, o ostalem ne toliko.

Redne in občasne priloge časopisa, ki so preživele so začele svojo pot na prelomu stoletja.

1. PREŽIVELE IN NEPREŽIVELE PRILOGE ČASOPISA

Med prilogami je najmlajša redna uredniška priloga naročniških izvodov časopisa, ki izhaja zadnji torek v mesecu, **GREGOR**. Izhaja dve, tri leta in se je najprej imenovala GG. Obstaja še cel kup takih in drugačnih projektov, med katerimi so nekateri preživeli, nekaj se jih je preimenovalo, večina pa se jih enostavno ni obnesla in so bili ukinjeni v zelo kratkem času – v nekaj mesecih, v letu dni.

Največ izpeljanih projektov, ki so tudi preživeli, pa je bilo izpeljanih po letu 1995.

ČOF naj bi skrbel za živahnejše poletje. Izhajal je enkrat mesečno v dneh koledarskega poletja. Obsegal je 32 strani revialnega formata. Njegova naklada je znašala 20 tisoč izvodov. V komercialnem oddelku Gorenjskega glasa so o njem razmišljali kot o »univerzalnem in uporabno zasnovanem časopisu z razvedrilno vsebino, revialnega formata - po konceptu ponuditi čimveč inteligentnega branja, počitniških idej ter predlogov za krajše in daljše izlete, koristnih informacij o

slovenskem poletnem utripu in uporabnih nasvetov za dolgo in vroče poletje, da bi to bilo vsestransko prijetno.«

Revija je precej hitro poniknila, pomenila pa je začetek kasnejše turistične strani v časopisu. Čof je izhajal le leta 1999. Bil je ena lansirana edicija, ki je propadla. Podobno usodo sta doživeli tudi prilogi **Štirje letni časi** in **Na zdravje**. Čeprav jima je uspelo obstati na tržišču kar nekaj let, je bila z njima (gledano s tržne plati) le izguba.

SNEŽNA priloga je izšla le februarja leta 1999. Poimenovali so jo »snežna«, ker naj bi bil njen izid terminsko povezan s šolskimi zimskimi počitnicami.

VESELO V POMLAD je ena izmed prireditev, katere začetki segajo v sredino devetdesetih let in se je obdržala do danes. Prireditev prirejajo letno, v pomladnem času po različnih gorenjskih občinah. Na tej prireditvi Gorenjski glas ponuja promocijo posameznikom ali podjetjem, ki lahko izbirajo med štirimi osnovnimi različicami tovrstne promocije: se na prireditvi pojavijo kot generalni sponzor, potem posebni sponzor na izbranih treh prireditvah, kot ekskluzivni sponzor izbrane prireditve ali kot sosponzor izbrane prireditve. Iz leta v leto se te različice mogoče vsebinsko dopolnjujejo ali obratno in višina prispevanega denarja niha. Leta 2000 je bil delež prispevanega oziroma sponzorskega denarja na primer med dvesto in deset tisoč tolarji.

Podobno je tudi s prireditvijo **VESELO V NOVO LETO**.

V preteklosti, še pred navedenima prireditvama, so obstajali tako imenovani **NOVINARSKI VEČERI**²², kjer se je podeljevalo priznanja najbolj uspešnim krajevnim skupnostim na Gorenjskem. To je bilo še pred letom 1990.

Znana je tudi **GLASOVA PREJA**, ki poteka že več kot deset let. Do danes je bilo prej že preko šestdeset. Gre za prireditev, dogajanje, kjer so za sogovornike povabljeni določeni strokovnjaki različnih področij, predstavniki vlade, predsednik države in

²² Povzeto po besedah novinarja Gorenjskega glasa Andreja Žalarja, ki se poleg novinarskega dela ukvarja tudi s pisanjem scenarijev, organizacijo in vodenjem tovrstnih prireditev. Precej pa je seznanjen tudi s komercialno platjo prireditev oziroma vsem kar sodi poleg.

podobni. Izpostavi se problem in potem se o njem razpravlja. Preje niso zaprtega tipa, tako da poleg povablencev lahko na njih sodelujejo, jih obiščejo tudi drugi posamezniki.

Kot je bilo že omenjeno glede **ostalih sponzorstev**, je tudi Glas precej prisoten na različnih prireditvah, kjer je on v vlogi sponzorja ali sosponzorja. Zelo viden primer je bilo praznovanje 70. letnice narodno zabavnega ansambla Avsenik, kjer je Glas sodeloval kot generalni sponzor prireditve. Pa tudi za svoje bralce in naročnike zna poskrbeti, saj jih velikokrat pelje na **izlete** – kot izžrebance ali kot prijavljene na razpisan izlet.

Leta 1994 je začel časopis tudi z **akcijo Gorenjka oziroma Gorenjec meseca** in s pomočjo radijskih postaj Kranj, Triglav Jesenice, Tržič in Žiri – Sora se je akcija zelo prijela in ohranila.

GG je začel izhajati na prelomu stoletja na minimalno 48 straneh, od tega je bilo najmanj 32 barvnih. Revija je bila priložena Gorenjskemu glasu, prejela pa so jo brezplačno tudi ostala gorenjska gospodinjstva. Njena naklada je bila preko 50 tisoč izvodov. Za Gorenjsko je bi GG zanimiv predvsem kot oglaševalski medij. Bil je predhodnik že omenjenega GREGOR-ja, katerega naklada je mesečno vsaj okoli 30 tisoč izvodov. **GREGOR** se sicer po nakladi lahko kosa s preteklim GG-jem, kar se pa tiče obsega strani, pa zadnje čase ne preseže števila 32. Gre za barvne strani, vendar je vsebinsko precej omejen in vezan na tržno plat priloge.

SLOVENSKE POČITNICE so pravzaprav projekt šestih uredništev slovenskih pokrajinskih časopisov. V zadnji dekadi aprila 2000 so recimo izšle v nakladi 120 tisoč izvodov, obseg je bil predviden za 80 strani²³ revialnega formata in bile namenjene kar trem četrtinam milijona slovenskih bralcev in bralk. Priloga se je vedno pripravljala v uredništvih ločeno. Projekt se je zasnovo že na začetku devetdesetih in preživel. Priloga izhaja enkrat letno.

²³ Obseg strani se je iz leta v leto (po potrebi) večal ali manjšal. Za leto 2000 je bilo najprej predvidenih 80 strani, vendar se je zaradi velikega zanimanja oglaševalcev povečal obseg na 96 strani.

Podobna projekta, ki sta preživela sta še **Na zdravje** in **Življenje brez meja**. Njuna naklada je okoli sto tisoč izvodov.

Sejemski Gorenjski glas je začel izhajati leta 1990 in preživel. Kasneje se je preimenoval v **SEJEMSKI USPEH**. Je poslovno – informativni časopis z aktualnimi dogodki na sejmu v času Gorenjskega sejma meseca avgusta. Včasih se ga izdaja tudi kak drug mesec, ko je recimo Sejem civilne zaščite in podobno. Na začetku je bil to dnevni časopis v času sejma, na nekaj straneh, kasneje pa je izšel le petkrat v času sejma. Šlo je spet za komercialno potezo, kjer so se lahko obiskovalcem sejma predstavili razstavljalci samega sejma. Gorenjskega sejma zaradi določeni razmer letos ni bilo, tako ni bilo tudi Sejemskega uspeha. Z prihodom novega lastnika na Gorenjski sejem so se stare dejavnosti objekta prekinile, prihodnost pa je še dokaj nejasna.

USPEH je bil še podoben projekt, ki se je obdržal pet let, izhajal na dva meseca, potem pa poniknil.

Največ projektov, prilog oziroma že kar manjših časopisov Gorenjskega glasa je nastalo med 1997 in 2000. Največ je tu časopisov, ki so delno ali v celoti financirani s strani določenih gorenjskih občin, vsebinsko pokrivajo občino, imajo v redakciji Glasa svojega vodjo trženja, urednika in novinarja, ki pomagajo zunanjim sodelavcem in občinskim možem spraviti tekst ter sliko v neko lično obliko. Tehnična izvedba in tisk pa sta lahko potem delo zunanjega, tujega strokovnjaka, lahko pa se stvari prepustijo kar Gorenjskemu glasu. Tako so nastale **KRANJČANKA, LOČANKA²⁴, BOHINJSKE NOVICE, SOTOČJE, JURIJ, NOVICE IZPOD KRVAVCA, PREDDVORSKA CAJNA, NAKLANEC, PODBLEGOŠKE NOVICE²⁵, SOTOČJE** in **JESENICE**. Nekatere priloge izhajajo mesečno, druge na tri mesece, tretje imajo spet svoj termin izida.

²⁴ Kranjčanki in Ločanki branost zelo narašča. Med Glasovimi rednimi mesečnimi prilogami sta med najmočnejšimi.

²⁵ Trenutno ne izhajajo več in je njihovo pokrivanje občin Gorenja vas - Poljane prešlo pod okrilje Ločanke. Izhajale so štiri leta: od leta 1996 do leta 2000.

Zadnji je nastal **SITAR**, glasilo Stražišča pri Kranju. Gre za zelo mlad projekt, star komaj nekaj mesecev, ki se je (za razliko od samega časopisa) takoj pojavil na spletnih straneh »Gorenjska on - line«²⁶, kjer se pravzaprav poleg ostalih stvari lahko prebere tudi najbolj pereče odlomke, povzetke ali celotne članke, intervjuje, vesti, iz torkove ali petkove številke časopisa.

Še mlajši pa je projekt, priloga **ZGORNJESAV'C**. Izhaja od decembra 2001.

Gorenjski glas je imel željo svojo tržno nišo edicij razširiti tudi na področje Radovljice in Bleda, vendar so bile zahteve občin za družbo nesprejemljive, tako da so **Blejske novice** in **Deželne novice** ostale lokalni časopis.

Med najuspešnejše (najbolj brane, najbolj odmevne) mesečne priloge spadata zagotovo Ločanka, mesečna priloga Gorenjskega glasa za škofjeloško območje, in Kranjčanka, mesečna priloga za Mestno občino Kranj. Ločanka je do leta 2000 izhajala v 17 tisoč izvodih, Kranjčanka pa v 21.400 izvodih; danes pa je naklada prve 13.500 izvodov, druge pa 22.300. Ločanka izide zadnji torek v mesecu, Kranjčanka pa drugi torek v mesecu. Ločanka ima po oceni NBR 21 tisoč rednih bralk in bralcev, Kranjčanka pa 32 tisoč.

Pri obeh (pa tudi pri drugih edicijah) predstavlja rdečo nit tržno komuniciranje. Objavljeni so intervjuji, družabna kronika, vesti, križanka, horoskop, včasih moda, potem pa se glede na prodan komercialni prostor tematike tekstov razlikujejo: lahko gre za plačane predstavitve podjetij, plačane reportaže, lahko pa je plačan²⁷ le oglas in je stran dokončno zapolnjena z pisno idejo novinarja.

ALMANAH oziroma **Letopis Gorenjske** je projekt, katerega začetki segajo v leto 1995. Gorenjski glas ga izda vsako leto ob koncu koledarskega leta. V bistvu gre za

²⁶ Tu bi bilo zanimivo omeniti, da je Gorenjski glas kar se tiče računalniških, fotografskih in ostalih posodobitev precej v zaostanku za ostalimi regionalnimi časopisi, da o ostalem časopisju ne bi govorili. Računalniško omrežje je po dolgem »počitku« začelo doživljati spremembe komaj pred kakim letom, ko je celotno omrežje postalo preobremenjeno. Internet je prišel v hišo po letu 1995 z ISDN paketom, fotografi so dobili z nastavitvijo novega vodstva, ki ima posluš za te reči, digitalno kamero in računalnik s programom za obdelavo slik. Službenih avtomobilov oziroma avtomobila ni, službeni mobilni telefoni pa so redki.

²⁷ Na Gorenjskem glasu se cene oglaševanja spreminjajo enkrat letno: v poletnih mesecih, ker je takrat niša oglaševanja najmanjša. Trenutno so cene oglaševanja v primerjavi s Primorskimi novicami ali Delom manjše.

kronološki pregled preteklega leta in vsebuje koledar novega, kjer so napisani točni dnevi izida samega časopisa, kot tudi najbolj ustaljenih in sprejetih edicij.

Letna uredniška priloga poltednika oziroma Almanah nastane vedno v sodelovanju z uspešnimi gospodarskimi družbami, podjetniki, gorenjskimi občinami, javnimi zavodi in posamezniki Gorenjske. Politika, kronika, umrli in slavniki preteklega leta, kmetijstvo, gospodarstvo, šport in zanimive reportaže, intervjuji, predstavitev podjetij ter občin, so stalne spremljevalke projekta. Objava nasvetov, letnega horoskopa, kuharskih receptov, zanimive glose ter podobne vsebine pa so že odvisne od obsega strani letopisa – več oglasnega prostora je prodanega, večji je njegov obseg strani. Naročniki časopisa Gorenjski glas ga prejmejo skupaj s časopisom, drugače pa ga posamezniki lahko kupijo tudi v redni prodaji.²⁸

Verjetno najbolj viden dosežek na slovenskem založniškem trgu je Gorenjski glas dosegel s pomočjo Gorenjskega muzeja Kranj, s skupno izdajo knjige **Gorenjska 1900 – 2000**, leta 1999. »Knjiga gorenjske samozvesti« je pravzaprav kronika tisočletja Gorenjske na več kot sedemsto barvnih straneh luksuznega formata. Časopis je leta 2000, ravno tako v sodelovanju z Gorenjskim muzejem pripravljaj dvojce knjig. Prva, monografija, nosi naslov **Spomeniki in junaki** in je nastala v spomin na Jožeta Šlibarja, ki je 24. februarja 1961 v Oberstdorfu s 141 metri postavil svetovni rekord v skokih na smučeh. Knjiga obsega okoli 150 strani besedila, preko 200 fotografij, kjer jih je več kot polovico objavljenih prvič in je v celoti pisana v slovenščini in angleščini. Druga knjiga pa je bila knjižni prvenec Acija Puharja, z naslovom **Čas neslutelih sprememb**.

Obstajajo seveda še nekateri projekti časopisa, ki pa niso ne toliko odmevni niti ne toliko pomembni.

²⁸Doseg letopisa: brezplačno ga dobijo vsi naročniki časopisa. Distribucijo zagotovi Pošta Slovenije. Posamezniki pa ga lahko kupijo na določenih prodajnih mestih (Pošta Slovenije, Delo Prodaja in lastna pogodbeni maloprodajna mreža) za 2.100 slovenskih tolarjev.

V. AŽURNOST, SPREMINJANJE VSEBIN IN TEDENSKIH IZHAJANJ ČASOPISA GORENJSKI GLAS²⁹

Po besedah Jožeta Varla, urednika Železarja, »ki je bil eden redkih, če ne edini tovarniški časopis v sivih časih politike«³⁰ na Jesenicah, je bil v **osemdesetih** letih Glas časopis, kjer je bilo zapisanih veliko polemik, individualnih stališč in mnenj posameznikov, ki so »kritično gledali na čas in na pluralizem interesov«.

V Gorenjskem glasu so **na začetku**, oktobra 1948, ko je izšel prvič, na štirih straneh, prevladovali ravno članki, ki naj bi dvigovali zavest delovnega ljudstva. Nekaj se jih je tudi ukvarjalo z odkupom krompirja, fizkulturo in samo kulturo, ostali pa s problemom trgovinske preskrbe. Fotografij časopis še ni vseboval, avtorji pa so bili pod članki podpisani le s kraticami. Na začetku je bil Gorenjski glas tednik³¹, potem je bil med leti 1956 in 1960 poltednik, nakar je do 1964 izhajal kar trikrat tedensko in leta 1965 spet postal poltednik³² ter to ostal do danes. Izhajal je na povprečno petnajstih, šestnajstih straneh. Največ se je pisalo o napredku in razvoju, o delavcih, delavskih svetih, pa tudi o birokraciji.

V **pozni šestdesetih in začetku sedemdesetih** let je časopis začel dobivati svojo tehnično in zunanjo podobo, ki se je ohranila do danes. V prvi polovici osemdesetih let je bil časopis precej na dnu (tako finančno kot kadrovsko), vendar se je stanje popravilo. Zanimiva je takratna izjava Igorja Slavca³³, direktorja in glavnega urednika Gorenjskega glasa med leti 1975 in 1985:

»... časopis ni bil slab, imel pa je porazen finančni rezultat, zaposleni najslabše plače od vseh pokrajinskih časopisov, vzdušje v podjetju je bilo poklapano. SZDL je časopis le simbolično sofinancirala in govorila, da še sama nima nič,

²⁹ Časopisni arhiv Gorenjskega glasa

³⁰ 50 let Gorenjskega glasa (1997), str. 4

³¹ To je znano že iz začetnih poglavij diplomske naloge.

³² NRB ga sicer poimenuje kar večdnevnik, tako da je poimenovanje oziroma klasifikacija različna.

³³ 50 let Gorenjskega glasa (1997), str.12

kaj bo dajala še časopisu. Tedaj je dejansko vse vodila partija, ki pa je bila le članica SZDL.

Pri Gorenjskem glasu smo v tem času štipendirali kar nekaj novinarjev, zavrnilo pa tiste, ki niso študirali novinarstva ... Kaj hočeš, bili smo pač dosledni...

Čez nekaj časa so finance poskočile, naklada tudi – na 24 tisoč izvodov. Naše samoupravljanje je bilo bolj domače samoupravljanje, s politiko ni bilo težav, razen enkrat...

Gorenjski glas je izhajal redno, ob 40.letnici pa je bil odlikovan z najvišjim priznanjem SZDL...«

Izjava je zanimiva predvsem zato, ker se v devetdesetih letih zasledi v časopisu striktno poudarjanje neodvisnosti časopisa od politike. Eden kasnejših direktorjev časopisa pa je ravno v sedemdesetih letih zaprosil časopis za štipendiranje. Dotična oseba je bil Marko Valjavec, bodoči diplomirani politolog, ki takrat ni ustrezal Glasovim merilom, klub temu, da med takratnimi zaposlenimi novinarji niso imeli vsi strogo novinarske izobrazbe.

1. IZHAJANJE ČASOPISA

Na začetku je časopis izhajal različno. Ob torkih, petkih in celo četrtnih. Sledilo je obdobje ponedeljkov, dokler se ni ustalil najprej na torek in četrtek in nazadnje na torek in petek.

S 1. septembrom 2001³⁴ je Gorenjski glas prešel v novo tiskarno Set in s tem na novo programsko ter vsebinsko zasnovo. Prišlo je do pozitivnih sprememb:

- lažje prilagajanje obsega časopisa, saj ga je v tiskarni Set moč povečevati oziroma zmanjševati za štiri strani, medtem ko je v tiskarni delo TRČ »korak« znašal osem strani,
- z novim uredniškim pristopom so bili dosledno spoštovani izdelavni roki, zato tiskarni Set in pošti Slovenije ni Glas več plačeval pribitkov zaradi zamud, ki so bile prej pogoste,

³⁴ Notranji viri Glasa: Poslovno poročilo za preteklo leto in Programska zasnova za Gorenjski glas. Oboje je na voljo na sedežu družbe v Kranju.

- z novo vsebinsko zasnovo se je ob koncu leta zaustavilo upadanje števila naročnikov,
- večje prilagajanje oglasnemu delu je bilo uveljavljeno tudi pri prilogah,
- dosledno spoštovanje novega zakona o medijih tudi pri oglasih, kar pomeni, da ni bilo več brezplačnih oglasov.

To je prispevalo k zmanjšanju stroškov tiskanja in izdelave form, ki so se v primerjavi z letom poprej znižali za dobrih 15 odstotkov. Poleg tega so bile zadržane plače, ki so pri sedem odstotni inflaciji v letu 2001 ostale na ravni leta 2000. Poslovno leto 2001 je bilo tako zaključeno s 0,6 milijona tolarjev (davčne) izgube, pri čemer pa je bilo v skladu s sklepom skupščine družbenikov pokrite sedem milijonov tolarjev izgube iz leta 2000 (ta je v celoti znašala 18,7 milijonov tolarjev – kot je bilo že navedeno).

2. OBSEG, UREDNIŠTVO IN VSEBINE ČASOPISA

2.1. Obseg ³⁵

V **osemdesetih** letih je bilo ob petkih, v povprečju, večji obseg strani kot ob torkih. Petek je vseboval tudi **radijski in televizijski spored**. Kasneje tudi **kino spored**. To se je obdržalo tudi v devetdesetih letih. V petkih je bil tudi večji poudarek na malih oglasih, **oglasih**³⁶ in obvestilih, čeprav teh ni manjkalo niti v torkovih številkah.

³⁵ Še vedno so predvidene spremembe. O njih se trenutno že govori, vendar še nič točnega. Obstaja vizija, da bi postal časopis dnevnik, kjer je potrebno napraviti analizo ekonomske upravičenosti takšne poteze. Gregor naj bi s sodelovanjem drugih pokrajinskih časopisov dobil slovenski značaj in postal tednik, ki naj bi vseboval tudi televizijske sporede. Z lokalnimi prilogami naj bi se pokrile vse gorenjske občine, gospodinjstva, in povečala naj bi se pogostosti izhajanja. Najprej je seveda potrebno razrešiti še določeno lanskoletno problematiko. Sem direktorica časopisa Gorenjski glas šteje izredno velik obseg kratkoročnih terjatev do kupcev, oglaševalcev, ki so ob koncu leta 2001 znašale (neto) 135 milijonov tolarjev in so bile v primerjavi s preteklim letom večje za 22 odstotkov. **Od lanskih storitev so bili prihodki manjši.** Napačna kadrovska politika v komerciali, kjer je primerjava pokazala, da za regionalni časopis zadošča pet redno zaposlenih komercialistov, medtem, ko jih je bilo na Glasu še pred časom 18. zahteva tudi razrešitev velikega obsega drugih nematerialnih stroškov, ki so bili v letu 2001 za 27 odstotkov višji, kot leto poprej – znašali so 119 milijonov tolarjev. Veliko sodnih sporov, ki še niso končani in prevelika navezanost na določene izvajalce storitev, na katere še ni bil izveden pritisk za nižje cene. Glede na fizični obseg poslovanja je Gorenjski glas še najbolj primerljiv z Primorskimi novicami in Dolenjskim listom (tednik, ki bo postal poltednik, z naklado 17 tisoč izvodov). (vir: komentar na Poslovno poročilo za leto 2001)

³⁶ Jana Belovič in Sandra Radošević sta pri Gorenjskem glasu od leta 1986 in 1996. Jana, ki je vodja Malo oglasne službe pravi, da se sploh ne da izračunati koliko denarnega priliva za družbo pomenijo samo oglasi. Petkova številka ima vsaj še enkrat toliko oglasov kot torkova, kar pomeni okoli 600 v petek, okoli 300 ob torkih ali natančneje tedensko okoli 1000, letno čez 52 tisoč. Ljudje **podarjajo, prodajajo različne izdelke, kupujejo, poučujejo, se zahvaljujejo, se opravičujejo ter iščejo zaposlitve, pa tudi primerne partnerje.** Vse več pa je **nepremičninskih agencij, ki oglašujejo in ljudi, ki prodajajo stvari, katerih ne potrebujejo več.**

Osmrtnice so stalne spremljevalke časopisa in zelo pomemben faktor pri denarni politiki časopisa, saj gre za čisti priliv denarja, ker pač nekdo pokojnemu izkaže čast in se od njega poslovi javno. Posledično sledi še **zahvala** vsem prisotnim in tistim, ki so pri pogrebu pomagali, vendar so te že redkejše. Najbolj redke so pa zahvale drugih vsebin. Obstajajo pa seveda tudi ostali oglasi, kjer se kupuje in prodaja ter podobno.

Danes Gorenjski glas izhaja ob petkih na 36 oziroma 32 straneh, ob torkih na 28 oziroma 24 straneh. Obseg se povečuje oziroma zmanjšuje glede na oglasni del, ki ima približno tretjinski delež. Radijski in televizijski sporedi so v petkovi številki.

2.2. Delo novinarjev in uredniško delo

V redakciji Gorenjskega glasa je že od samega začetka tako, da so posamezne strani razdeljene po **področjih** in **območjih**. Novinar je potem obenem tudi urednik svoje strani in dejansko tisti, ki odloča o vsem razen o morebitnem prodanem oglasnem prostoru na njegovi strani.

Veliko se dela glede na vabila³⁷, ki jih na časopis pošiljajo posamezniki, različne službe, agencije za stike z javnostjo. Mladi pa moramo predvsem razmišljati z lastno glavo, se lotevati neraziskanih stvari, ki pa za uredništvo včasih niso zanimive, ker se ne tičejo vedno Gorenjske ali pa jim sama politika časopisa ni naklonjena - tudi glede na prostorsko stisko v časopisu in naklonjenost starejših novinarjev določeni tematiki. Čeprav se je odnos do zanimivih tem, dogodkov, ki niso le »gorenjskega formata«, če lahko tako rečemo, v zadnjem času, odkar ima časopis novo direktorico, precej spremenil. Postal jim je bolj naklonjen.

³⁷ Da pa bi se videlo, kako izgleda recimo delo novinarja, ko dobi vabilo na tiskovno konferenco, o čem potem on piše na tej tiskovni, pa se zelo dobro vidi iz Priloge B: Primer tiskovne konference o komunalni problematiki. V primeru da gre za komunalno problematiko vse Slovenije, se potem novinar pač sam odloči koliko bo uporabljal vse gradivo, kaj bo poudaril, kaj je pomembno za Gorenjsko in morda celo zastavil kako vprašanje, če zelenega podatka ne bo razbral iz gradiva. In ravno to selekcioniranje in obdelovanje gradiva se zelo lepo vidi iz same priloge.

2.3. Vsebine v časopisu

Vsebinsko je Glas razdeljen na dva svežnja: **splošni** in **poslovni**. Pretežni del oglasov je v poslovnem delu in sicer na barvnih straneh (največ polovica strani). Dejstvo je, da so se in se vedno bodo dobro »prodajali«, če uporabim novinarski žargon, problemi, ki se sučejo okoli **komunale**. Gorenjski glas je resnično zelo naklonjen občinskim novicam, katerim mora novinar slediti, če ne dobiva vabil, kot so to recimo vabila na občinske seje. Danes je o cestah in vodovodih napisanega precej manj kot v sedemdesetih in osemdesetih letih, saj ima večina občin kanalizacijo, vodovodno razsvetljavo in podobno že urejeno. Tako so včasih masovne novice o občinski komunalni problematiki postale danes že kar redka aktualnost časopisa, saj ljudje, ki še vedno nimajo urejene vodne ali električne napeljave naj ne bi več obstajali, vendar se tudi to še zgodi. Za današnji razvoj oziroma brezbriznost občine za tovrsten problem, je to skoraj nezaslišano.

Razvedrilo, šport, rekreacija, gospodarstvo, novice in dogodki iz občin, kultura, dom in družina, reportaže so v osemdesetih letih predstavljali rdečo nit časopisa. Gorenjski **kraji in ljudje, odprte strani, sejenski dnevi** na Gorenjskem so tedensko ali mesečno bili in so stalni tekstovni spremljevalci časopisa.

V devetdesetih letih se je časopis tematsko razdelil bolj podrobno: dodana je bila stran o Sloveniji, strankarske novice so postale njegove redne spremljevalke, gospodarstvo je dobilo še sorodno stran Posli in finance, šolarji so dobili svojo stran, športna stran je postala bolj obširna v torkovih izdajah in dobila ime Glasova stotinka. Časopis je pridobil še svoje strani za kroniko in avtomobilizem. Določen je bil tudi prostor za komentarje, podlistek in pisma bralcev. Razvedrilna stran pa se je preimenovala v Prepovedano za odrasle.

»Gorenjsko filozofijo«, kot jo imenuje Jože Dežman, eden od preteklih urednikov Glasa, je časopis razvil ravno s prilogo **Odprtih strani**, ki so začele izhajati februarja 1994. Glas je izhajal na približno tridesetih straneh, pred letom 1990 pa na skoraj polovici manj. Bolj znana priloga s konca šestdesetih let so bila **Snovanja**³⁸ -

³⁸ V letu 2002 se te priloge še ni zasledilo, ravno tako pa se ne govori nič o njeni ukinitvi.

kulturna priloga, ki je začela izhajati leta 1967. Potem je med leti 1979 in 1989 doživela kulturni premor ter dalje do 1996 izhajala nepretrgoma.

Po letu 2000 pa je prišlo v časopisu do ukinitve šolske strani in razvedrilne strani; **Dežurni novinar**, ki je bil stalni spremljevalec devetdesetih let, je bil tudi ukinjen in **leta 2002** so se pri časopisu začele spet uvajati nove vsebine, ki so dobile prostor. Danes pa gre, kot je bilo že omenjeno, pri časopisu za prepletanje teritorialnega principa s področnim, kar omogoča specializacijo novinarskega dela. Zaradi področne uravnoteženosti so se ostalim rubrikam in vsebinam dodale nove: o **Evropski uniji, novi ekonomiji oziroma informacijski družbi, zdravju, verskih skupnostih, civilni družbi, mladih družinah, nepremičninah, podjetništvu in obrti, navtiki** in podobno.

2.3.1. Pojavljanje vsebin v časopisu

Določene vsebine se pojavljajo v časopisu ob torkih, določene ob petkih, nekatere pa vedno. Natančnost vsebin je na pomenu nekje izgubila, drugje pridobila.

Vse kar je politike, strankarskega in podobnega (tako po Gorenjski kot po Sloveniji) spada v časopisu pod politiko. Iz Gorenjskih občin je naslov strani, ki se pojavlja tako v torek kot v petek, le da enkrat obsega eno, drugič dve strani. Na občinskih dogodkih je še vedno velik poudarek. Biserne in podobne poroke, stoletnice posameznikov se objavljajo največkrat v petkovih številkah časopisa. Avtomobilizem ima sedaj ob sebi še ime nove strani Motociklizem in navtika. Tudi društva so dobila svojo stran. Aktualna stran in zgodbe so redne spremljevalke obeh izdaj poltednika, zadnjo stran pa največkrat polnijo zanimivosti, družabni dogodki, krajše reportaže in manj uradne vesti.

2.3.2 Gorenjske občine ³⁹– ena pomembnejših vsebin časopisa

O določenih občinah se je vedno pisalo več, o drugih manj. V času krajevnih skupnosti je bilo enako. Nekatere občine so za dogajanja v sami občini precej bolj skrbele kot druge, in obenem poskrbele za medijsko pokritost in odmevnost teh

³⁹ Povzeto po: časopisni arhiv Gorenjskega glasa, Almanah- ob 50 letnici izhajanja časopisa, interni viri in lastne izkušnje ter opazovanja

dogodkov. Danes ima večina občin tudi svojo spletno strani, tako da o dogajanjih, dogodkih in celo sklepe občinskih sej lahko preberemo kar z računalniškega ekrana.

Pred devetdesetimi leti je časopis občinam namenjal veliko pozornosti. Tudi danes so je deležne, vendar ne v tolikšnem obsegu in ne za vsako najmanjšo malenkost. Do danes so občine doživele veliko sprememb. Še vedno obstajajo območja, ki so močno vezana na preteklost. Na primer Škofjeloško območje. Tu je velik poudarek partizanskih obletnic, proslav in zborovskega petja starejših. Vabila prihajajo v uredništvo kot po tekočem traku, medtem ko tega pri drugih občinah ni zaslediti v tolikšni meri. To lahko pomeni, da občina nima društva upokojencev, njeni posamezniki niso aktivni ali enostavno občinski možje nimajo časa razmišljati o stvareh iz preteklosti, ker morajo največkrat urejati infrastrukturo občine in poskrbeti za zadovoljstvo svojih občanov.

2. 3. 2. 1 O čem se je pisalo v preteklosti

Pred desetletji se je veliko pisalo o lakomni urbanizaciji v **Kranjski gori**, o njeni skakalnici in o tem, kako se je občina odločila, da poišče termalno vodo.

Na **Jesenicah** so bile večne teme železarna, brezposelnost, vlak; v osemdesetih letih gradnja cestnega predora pod Karavankami in (predvsem zadnje leto) bolnišnica. V poznih osemdesetih so izstopala dela na modernizaciji železniške postaje, ki so se začela 1977 leta in trajalo je devet let, da je bila uradno odprta ena najmodernejših železniških postaj v Jugoslaviji. Vzpostavljena je bila izvozna pot za mednarodni tovorni vlak Reka – München.

Radovljica je bila znana kot mesto kulture, po letališču v Lescah in psihiatrični bolnišnici v Begunjah. Leta 1952 je v radovljiškem okraju zmagala na decembrskih volitvah ideja socializma in si s tem prislužila svoj prostor v časopisu. Od sedemdesetih let je bila tudi pomembno izobraževalno središče s Čebelarskim muzejem, ki so ga odprli 1959, ter Kovaškim muzejem v Kropi, ki pa je bil odprt 1952v leta. Kasneje se je veliko pisalo o vzponih in padcih na začetku majhne zadruga za izdelovanje športnega orodja in opreme, ki je kasneje prerasla v ugledno podjetje Elan. Ta je 1990 leta zašel v dolgove in je bil do leta 1995 redno omenjen v daljših in krajših novicah ter člankih na občinskih straneh Gorenjskega glasa. Pisalo

se je tudi o najbolj znani čokoladi gorenjske, pa tudi slovenski čokoladi, Gorenjki, katere proizvodnja ima svoj sedež v Lescah.

Bled je sploh ena izmed občin, ki mora zaradi svoje predanosti turizmu v svoji okolici vedno kaj izboljševati, graditi, urejati, organizirati in se kar naprej posvečati svojemu jezeru. Včasih se je veliko pisalo o zgodovini Bleda. Leta 1969 celo o izgradnji triglavske žičnice, pa o lepotah Bleda in okolice. Potem se je začela polemika okoli Blejskega gradu, okoli njegovega lastništva. Glasovi novinarji so se razpisali celo o »hišni gobi«, ki je izredno nevarna obali in objektom v slabem stanju na Blejskem otoku. Potem so pisali o odkriti veliki količini plina v jezeru, o čistoči in nečistoči Blejskega jezera, o idejnem načrtu za obvoznico Bleda, pa o Festivalni in hokejski dvorani, ki sta bili v prostorskih stiskah, o Casino –ju, o obiskih takšnih in drugačnih eminentnih oseb, trenutno pa največ pozornosti namenja časopis organizaciji Šahovske olimpiade oziroma olimpiadi sami. Vzporedno s tem se namreč pojavljajo večji in manjši posegi v naravo zaradi različnih razlogov. Lahko gre le za postavitev spomenika, gradnjo parkirišča ali dozidavo objekta. Tudi o tem se je pisalo in se še vedno piše.

Bohinj je gorenjska občina, ki je pred devetdesetimi leti morala sprejemati odločitve s strani Ljubljane ali Radovljice in takrat je bilo njeno ime v časopisu Gorenjski glas velikokrat omenjeno. Bohinjsko jezero in njegova onesnaženost, ribolovne vode, večni problemi s turistično infrastrukturo in komunalo, Triglavski narodni park in navskrižje interesov države in domačinov, pretekla in sedanja kultura ter arhitektura Bohinja so neizčrpne teme, ki polnijo strani Gorenjskega glasa.

Občina **Tržič** je predstavljala občino, ki je v preteklosti cvetela, potem pa se je vzporedno s propadom industrije⁴⁰ posledično vse bolj večala brezposelnost, dnevne migracije ljudi so postajale večje, prišlo je do izseljevanja in tudi razlika med bogatimi ter revnimi je postajala vse večja. V začetku petdesetih, tja do sredine šestdesetih let se je v občini precej gradilo⁴¹. Bloki in stolpnice so rasle (najbolj v šestdesetih letih), do leta 1959 so elektrificirali celotno območje občine, potem pa je prišla na vrsto ureditev javne razsvetljave. Po vojni so širili vodovodno omrežje, leta 1956

⁴⁰ Peko je že leta 1993 kazal prve znake propada, še slabše pa je šlo Bombažni predilnici in tkalnici Tržič, ki je že leta 1991 doživela stečaj. Sledil je stečaj lesne industrije, Obrtnega podjetja, tovarno Lepenka je to doletelo leta 1995 in leto kasneje je vsem tem sledila še modna konfekcija. Zasebni podjetniki in obrtniki so v Tržiču začeli s skupnimi močmi reševati položaj.

⁴¹ 50 let Gorenjskega glasa (1997), str. 55

zgradili nov vodovod proti Pristavi in vasi Križe, kasneje pa so začeli graditi vodovod od Žegnanega studenca do Naklega, ki je bil dograjen leta 1964. Širili so kanalizacijsko omrežje in že takrat razmišljali o čistilnih napravah za industrijske odpadne vode, o katerih pospešeno pišejo novinarji v današnjem času, ker so jih nekatere občine zgradile pred kratkim, vendar nekatere čistilne sedaj ne obratujejo. Takrat se je veliko pisalo tudi o izgradnji sodobnejših cest. Za Tržič je bila namreč pomembna prelomnica leto 1961, ko so začeli graditi cesto od Ljubeljskega predora proti Tržiču in naprej do Naklega. Obnovljeni predor so zasilno odprli novembra 1963, vendar so se dela na avstrijski strani končala šele naslednje leto. Nova cesta je bila končana ravno tako 1964, a je promet, do izgradnje zadnjega predora nad tržiško železniško postajo, še vse poletje potekal skozi Tržič. Odprtje nove ceste je še zmanjšalo zanimanje za prevoze po tržiški železnici, zato so ukinili potniški promet z vlaki in razdrli tire od Tržiča do Naklega.

V začetku devetdesetih let se je pisalo o »ekološki bombi«⁴² v Tržiču. V Kovor naj bi bilo iz Pekovih obratov prepeljanih 256 sodov raznih kemikalij. Krajanje so se odločno uprli, da bi na njihovem zemljišču deponirali nevarne snovi in to tudi na glas povedali.

Občina **Naklo** pa je sicer majhna občina, vendar gospodarsko močna. Ravno o tem so Glasovi novinarji največ pisali: kako se prebivalci vse manj preživljajo s kmetijstvom; kako so se velika podjetja iz Kranja (Živila in Merkur, na primer) naselila v bližino naselja; pa o novi cesti, ki je speljala tranzitni promet mimo Naklega in vas presekala.

Kasneje so novinarji posvečali precej veliko pozornost izgradnji cest in pločnikov naseljem v občini Naklo.

Preddvor je ravno tako ena izmed tistih gorenjskih občin, katere meje so začrtali med zadnjo reformo lokalne samouprave. Občino so v Preddvoru imeli že v petdesetih letih, vendar jim je bila odvzeta. Pisne polemike o problematiki odvzema statusa zasledimo že v takratnih številkah časopisa Gorenjski glas.

Kasneje se je Preddvor usmeril v turistične vode in največ se je pisalo o jezeru Črnava.

⁴² Ibid, str.110.

V devetdesetih letih se je začela polemika okoli cest. Sicer je asfaltiranje doživelo v občini Preddvor svoj višek po vojni, vendar od takrat se potem ceste prenavljajo, obnavljajo, rekonstruirajo po odsekih, po trenutnem stanju županove blagajne in največkrat je vse ostalo pri obljubah. V samem časopisu se o problematiki cest, ogrevanja, kabelske televizije, povečanja šole ni veliko pisalo. Več je bilo zaslediti v trimesečni ediciji Gorenjskega glasa, Preddvorski cajni, kjer pa je bilo veliko člankov zaključenih z vprašanji, dosežki občine pa opisani prej bolj megleno, kot ne. V drugi polovici devetdesetih let pa jo je Preddvorčanom »zagodlo« njihovo jezero. Jez je začel popuščati, na dnu se je nabralo okoli dvajset tisoč kubičnih metrov mulja. Lastnik objektov okoli jezera (takrat so bila to še Živila Kranj, sedaj je stvar v rokah zasebnika) in preddvorski župan nikakor niso mogli najti skupne besede. Sprtost se je stopnjevala, pokanje jezua nadaljevalo, ki je pod težo vode popuščal in okolica bi skoraj postala Atlantida. Preddvoru in sosednji vasi Tupaliče je grozila poplava. Zaradi vse večje nevarnosti se je potem stvar rešila, ko se je v zadevo vpletla neka tretja oseba. Glavni problem je bil seveda v denarju za sanacijo jezera.

V tem času je bilo **Jezerško** še pod Preddvorom, kasneje je postalo samostojna občina. V tistem času se je največ pisalo o popravilu ceste skozi dolino reke Kokre, pa o raznih komunalnih in tudi drugih izboljšavah. Ko pa so se Jezerjani »odcepili«, se je pojavil problem, ko državni uradniki razmišljajo, da bi na Jezerškem ukinili določene institucije (bencinska črpalka, trgovina - na primer), ker te nikakor ne dosegajo zadovoljivih rezultatov oziroma ne ustvarjajo želenega dobička.

Šenčur je bil velikokrat omenjen v časopisu zaradi letnega sprevoda Godlarjev za Pusta. Ko pa je postal samostojna občina, se je v časopisu največkrat pojavil ravno zaradi obnavljanja tako manjših, večjih krajevnih cest kot dveh pomembnejših vpadnic.

Podobno je tudi z Občino **Cerklje** na Gorenjskem, le da se je tam asfaltiralo celo ceste v hribovskih vaseh in dolinah. Ogromno denarja je tu občina prispevala sama, pri pridobivanju ostalih virov financiranja pa je imela velike težave, vendar ji je do danes nekako uspevalo. Glas je pisal največ ravno o teh uspehih, kar je prikazalo župana Cerkelj kot zaupanja vrednega človeka, ki mu je mar za svoje ljudi. Ljudje namreč po gorenjskih vaseh in krajih ocenijo svojega župana po otipljivih, vidnih dejanjih. Ena izmed takih stvari je gotovo komunalna urejenost okolice in če se

potem o tem še piše, ima župan idealne možnosti za zmago na naslednjih volitvah za župana.

V **Škofjeloški** občini se ni spoštoval prostorski načrt iz preteklosti in tako ima danes občina probleme pri urejanju prostora. Veliko se je pisalo o starem mestnem jedru, o tem, kako Škofja Loka izgublja na pomembnosti večjega regionalnega središča in se spreminja v obrobni kraj, čeprav naj bi bila po pomenu še vedno drugo najpomembnejše mesto na Gorenjskem – takoj za Kranjem. Novinarji so največ pozornosti posvečali rastoči industrijski coni na Trati; v sedemdesetih letih razcvetu lesnoindustrijskega podjetja Jelovica, ki v današnjih dneh prej životari kot ne in že zaradi tega polni časopisne strani Gorenjskega glasa; pisali so o podeželski infrastrukturi, ki je bila premalo upoštevana in so se ljudje začeli izseljevati (Poljanska dolina), vendar se je problem še pravočasno opazil in občina ga je precej uspešno rešila. Škofja Loka je bila ena redkih gorenjskih občin, ki je bila pri čiščenju voda med prvimi, čeprav kanalizacije⁴³ še v devetdesetih letih ni imela popolnoma urejene. V tem času se je pod Škofjeloškim gradom zgodil umor in se je zanimanje novinarjev s kanalizacije preusmerilo nanj, potem pa še gledališka predstava Škofjeloški pasijon, ki doživlja nenehne ponovitve.

Pravzaprav je Loka eno izmed gorenjskih mest, kateremu je Gorenjski glas posvečal največ pozornosti na kulturnih straneh časopisa.

Žiri, odročna občina, o kateri se je največ pisalo ravno zaradi dislociranosti in prometnih povezav od večjih krajev. Poskušali so z različnimi povezavami: Gorenjska, Primorska, Ljubljanska regija.

V petdesetih letih so Žirovci začeli odhajati na delo na Jesenice, kasneje pa se je veliko pisalo o njihovem razvoju čevljarске industrije, o znani Alpini; o samosvojesti občanov in kasneje, v devetdesetih, se je omenjalo Žiri velikokrat v zvezi z regionalno cesto, ki je Žiri oddaljevala bolj, kot so bile oddaljene. Obnova komunalnega omrežja v starih Žireh je doživela svoje rojstvo v drugi polovici devetdesetih let. Šlo je predvsem za obnovo kanalizacije.⁴⁴

⁴³ 1983 leta so v škofjeloški čistilni napravi začeli izkoriščati bio plin za proizvodnjo elektrike in ogrevanje gnilišč. Investicija je stala takrat okoli 33 milijonov dinarjev, pridobili pa so okoli 70 odstotkov električne energije potrebne za pogon čistilne naprave; pri ogrevanju blata, vsaj tako so pokazali izračuni, pa naj bi prihranili 150 ton mazuta letno.

⁴⁴ Projekt izgradnje kanalizacije je občinski proračun stal čez 80 milijonov tolarjev. Gradnjo so financirali tudi krajan. Projekt je bil izredno zahteven. V novo kanalizacijo se stekajo fekalne vode, meteorne vode pa odtekajo

Gorenja vas – Poljane je zelo skromno razvita občina. O njej se je bolj redko pisalo. Kak kulturni dogodek, seja občinskega sveta so danes najbolj pogoste novice, ki se znajdejo na Glasovih straneh. Sem ter tja se omeni v časopisu tudi kak posameznik. Kadar se je v preteklosti pisalo o stvareh, dogajanjih v tej občini, potem se je največkrat pisalo o Rudniku urana Žirovski vrh in potem o njegovem zaprtju⁴⁵, o kmetovalcih, o posegih v okolje, o izgradnji stanovanjskih blokov na Blatih, ki so jih mimogrede poimenovali »prostorsko – urejevalni greh«⁴⁶.

V devetdesetih letih se je pisalo o vlaganju občine v hribovske ceste, izobraževalne ustanove, turizem, v izgradnjo komunalnega omrežja. V Poljanski dolini naj bi leta 1993 uredili odlagališče posebnih in radioaktivnih odpadkov, pa so ljudje glasno protestirali, zahtevali izreden sklic občinske skupščine ter izvedli referendum v vsej občini. Z odlagališčem tako ni bilo nič. 1998 leta pa sta izgradnja precej velikih projektov, kanalizacije in čistilnih naprav spet polnili občinske in aktualne strani Gorenjskega glasa in njegovih edicij.

Medvode so včasih z gospodarsko infrastrukturo že bile občina, potem so se navezale na Ljubljano – Šiško, ampak mestni vpliv ni in ni mogel prevladati. Ostale so bolj navezane na medvoško podeželje. O sami občini se je včasih precej pisalo. Bila je nekje na meji med Ljubljansko in Gorenjsko regijo. O rasti družbenih in zasebnih stanovanjskih gradenj, urejanju infrastrukture se je največ v Gorenjskem glasu pisalo takoj po drugi svetovni vojni. Kasneje se je pisalo o hidroelektrarni in o Zbiljskem jezeru, o motelu Medno ter predvsem o vsem kar je bilo v povezavi s prometom, gradnjami in dogajanjem ob glavni pa tudi regionalni cesti, ki gre skozi manjše kraje in povezuje Kranj z Medvodami.

Železniki ležijo v Selški dolini, ki se je od petdesetih do devetdesetih let sicer industrijsko razvijala, a zelo enostransko. V Dravski banovini so bili Železniki (pred

po starem kanalizacijskem sistemu. Vse skupaj pripomore tudi k izboljšanju oskrbe s pitno vodo. Uredili so še razsvetljavo, vodovod, asfaltirali cesto in uredili pločnike. (Almanah 1997) Zanimivo je, da ne glede katera občina se loti urejanja komunalne problematike, vedno so na prvem mestu ceste, kanalizacija in potem sledi javna razsvetljava.

⁴⁵ Pred desetimi leti so rudnik zaprli, vendar ne popolnoma. Ustavila se je njegova proizvodnja. Pereča problematika (največ pozornosti se posveča radioaktivnosti) je postala za časopis zanimiva ravno v zadnjem tednu letošnjega aprila, ko je na naslovni strani Gorenjskega Glasa (številka 31) novinar Štefan Žargi poročal o tem, kako se bo, oziroma je ustvarilo podjetje, ki se bo verjetno ukvarjalo samo z dokončnim zapiranjem rudnika in njegovim popolnim zasipom.

⁴⁶ 50 let Gorenjskega glasa (1997), str. 61

⁴⁶ Danes zasledimo mogoče le kak stavek o onesnaženosti jezera ali o lepoti jezera, če gre za občinski praznik, kjer se občino opiše – največkrat po besedah župana. Sploh pa če gre za plačane strani v časopisu, potem se o neuspehih projektih, podrobnostih neuspehov preteklih let občine kaj preveč ne piše. Morda se jih le omeni.

drugo svetovno vojno) najrevnejše naselje, kar se je v novinarskih prispevkih rado poudarjalo – včasih bolj, včasih manj. Fužinarstvo je propadlo in eksistenco prebivalcev je reševal les. Okoliški kraji so povzročili priseljevanje ljudi v Kranj, prišlo je do industrializacije in ob enem do propada kmetij. V tistih časih je časopis posvečal največ pozornosti povezavam odročnih krajev z Železniki, izpraznjenim podratitovskim (pa tudi drugim) vasem, hribovskim naseljem, opuščenim šolam. V infrastrukturo podeželja so začeli vlagati šele v devetdesetih letih in takrat se najdejo tudi že prvi članki, ki več ne govorijo toliko o enostranskosti industrializacije. Največ obdelanih tem spet predstavljajo krajevne in lokalne ceste ter ostala komunalna problematika.

Dokler je bila Občina **Mengeš** Krajevna skupnost v Občini Domžale, so se v Gorenjskem glasu vedno zasledile polemike, kako se eni ne strinjajo z drugimi ali obratno - glede določene rešitve, odločitve ali samega problema. Ko pa je Mengeš postal občina, pa se je o njej še več slišalo, govorilo in tudi pisalo. Turistično, prireditveno so že bili znani, uredili so pa še promet in kanalizacijo. V preteklosti se je o njih največ pisalo zaradi evropsko znane Mengeške godbe, potem v devetdesetih letih o oživitvi Mihaelovega sejma, o zahtevi do države o novi obvoznici in o občinskem referendumu, kjer se je odločalo o samoprispevkih občanov za izgradnjo večnamenske dvorane in pomoč gasilcem Loke.

Vodice so od dne, ko so postale občina, usmerile svojo politiko bolj na Gorenjsko in tako postale opazne tudi na časopisnih straneh Gorenjskega glasa. Takrat se je o njih pisalo bolj s tega stališča, čeprav se jih zasledi v novinarskih prispevkih tudi že pred devetdesetimi leti. Od povojnega časa do devetdesetih let so doživele (napram drugim urbanim središčem Gorenjske) skromnejši razvoj. Komunalno področje je bila najbolj šibka točka Vodic in tako v časopisu tudi največkrat omenjena. Pisalo se je o vodi in vodovodu, kako občani Vodic pijejo najslabšo vodo na Gorenjskem, o slabih, neasfaltiranih cestah in o neurejeni kanalizaciji. Če se je pred devetdesetimi leti pisalo o njihovi porazni komunalni urejenosti, se je kasneje o tem, kako niso bili nič kaj navdušeni nad lastno občino in o tem, kako so postopoma začeli sami urejati njihovo neurejeno komunalno. Glavni dosežek je bila cesta skozi Vodice oziroma tisto, kar je bilo vanjo vgrajeno: celotna komunalna infrastruktura z vodovodom, kanalizacijo in kabelskimi napravami.

Kamnik je kot današnja občina nastal že leta 1955. Po reformi lokalne samouprave v letu 1994, je ostala občina nespremenjena. V devetdesetih letih se je pisalo o prostorskem urejanju občine ter o turizmu, ki kake večje perspektive ni kazal in o komunalni infrastrukturi, ki je stalno zaostajala za pospešenimi in razširjenimi gradnjami in nikakor ni mogla slediti razvoju. Pred devetdesetimi se je največ prostora namenjalo pisanju o industriji in samem gospodarstvu Kamnika. Pisalo se je tudi o rivalstvih in zamerah med krajani v občini, o invalidni mladini, o pokopališču v Komendi, kanalizaciji Šmartnega in Podgorja, arboretumu Volčji potok ... V poznih devetdesetih letih pa je doživel Kamnik pravi cestno - prometni razcvet. Zaradi izgradnje avtoceste so bili rekonstruirani določeni odseki cest.

V petdesetih letih se je v **Kranju** pisalo o Prešernovem gledališču, študijski knjižnici, o delavskih zadrugah, o modni tovarni čevljev Planika, o Komunalni banki⁴⁷, o kranjski porodnišnici, o žičnici na Krvavec, ki je začela obratovati avgusta 1958 leta. Leto kasneje in v začetku šestdesetih let se je precej pisalo o takrat najobsežnejšem zazidalnem načrtu na Zlatem polju, ki je predvidel 382 novih stanovanj. Razne vesti in članki o potrebi novih stanovanj so kar polnili strani časopisa. To so bili tudi časi, ko se je zelo pisalo o sprejemu visokih oseb, delegatov in sekretarjev iz Beograda na Brdu. Leta 1962 je v Kranju nebotičnik s sedemnajstimi nadstropji že začel dobivati podobo, leto kasneje je ugledalo luč brniško letališče. Pisalo se je veliko tudi o čistilnih akcijah, o razhajanjih med potrošniki in proizvodnjo, porabi električne energije, o uspehih podjetij Iskre in Save, o vaseh, ki so končno dobile pitno vodo, o Gorenjski kreditni banki, katere kreditni sklad je znašal okoli 602 milijona dinarjev, pa o začetku in samem poteku gradnje stanovanj in o reševanju problemov s kanalizacijo in vodo na Planini v sedemdesetih. Predvidenih je bilo 4000 stanovanj, zgrajenih v času desetih, petnajstih let. Pisalo se je tudi o kranjski veleblagovnici Globus, ki je ugledala luč leta 1972, danes pa njena zunanost, ki je bila sicer za tiste čase nenavadna in moderna, daje vtis zanemarjenosti in vedno znova budi spomin na preteklost. V osemdesetih se je kar nekaj pozornosti namenilo gradnji takratne poslovne stavbe Ljubljanske banke na Gorenjskem, katere predračun je znašal 152

⁴⁷ Aprila 1995 leta so na seji ljudskega odbora Mestne občine v Kranju ustanovili Komunalno banko, ki je začela s svojim poslovanjem v nekaj dneh. Ustanovitev takega denarnega zavoda je bil na vsak način v interesu bodoče komunalne skupnosti na Gorenjskem. Banka je zajemala vsa denarna sredstva, ki jih ni absorbirala Narodna banka. Bila je samostojen finančni zavod in centrala Narodne banke v Ljubljani je že pristala na likvidacijo okrajne podružnice v Kranju. (50 let Gorenjskega glas (1997), str.: 73.)

milijonov dinarjev; pa o prvi sežigalni napravi na Gorenjskem, ki je poskusno obratovala v Stražišču. V oktobru 1983 leta je Kranj doživel celo mednarodni teden etnoloških in ekoloških filmov. Delavna organizacija Tekstilindus je precej onesnaževala ozračje in izpeljala se je investicija za prehod s premoga na plin. Ogromen objekt je v današnjih dneh le še senca samega sebe.

V drugi polovici osemdesetih let se je v Kranju pojavila tudi stranka Zelenih, ki je želela rešiti svet pred ekološkim propadom. Bolj malo se je pisalo o stalnem priseljevanju delavcev v Kranj - od 1918 leta, ker je to predstavljalo problematiko, pred katero so si vsi zatiskali oči. Bolj ko so se bližala devetdeseta leta, več se je pisalo o agoniji kranjske Iskre Telematike, o TOZD-u Števci Iskre Kibernetike Kranj in stavkah delavcev. Pisalo se je o izločanju TOZD-ov, ukinitvi le teh, o revščini, o plinifikaciji Kranja.

Leta 1994 so v Kranju začeli graditi športno dvorano (odprli so jo maja 1996 leta) in nove prostore Fakultete za organizacijske vede na Zlatem polju. O tem se je pisalo, vendar so gorenjsko javnost razburjali članki o podjetju Sava in njegovem izvažanju odpadkov v Kolumbijo, na kar se je odzval Greenpeace in so potem ti odpadki končali v francoski sežigalnici blizu Lyona. Francozi so namreč odkrili, da so odpadki popolnoma primerni za predelavo. Zakaj naj bi ne bili primerni za Kolumbijo, je bilo vprašanje, ki ni našlo pravega odgovora. V tem času je postal kranjski župan Vitomir Gros in so se on, njegovo ime in »zamisli« v časopisu začele omenjati precej pogosto. Vitomir Gros je bil namreč človek, katerega ime za časa njegovega županovanja ni polnilo le strani Gorenjskega glasa, temveč se je kar redno pojavljalo tudi v ostalih slovenskih medijih.

Zanimivo je, da se tja do leta 1975 ni veliko pisalo o športnih dosežkih

svetovnega ali vsaj državnega pomena. Imena gorenjskih športnikov so se med imeni pojavila le redko. Potem pa se je usul plaz člankov o alpinistih, jadralcih, plavalcih, o drugih znanih športnikih Gorenjske in predvsem se je začelo obdobje smučarja Bojana Križaja, ki je januarja **1980** leta na wengenskem slalomu premagal Šveda Ingemarja Stenmarka. Redno so se pojavljale - tja do devetdesetih let - objave bisernih, zlatih porok in predvsem predstavitve zanimivih starostnikov z Gorenjske.

Gorenjske ceste pa so bile prav posebna tematika in redne spremljevalke časopisa.

Nekako v **sedemdesetih letih** so začeli z objavljanjem finančnih poročil, ki so razglabljala koliko so takratni občinski štabi zaprosili denarja za obnovo svojih cest in koliko ga je bilo dejansko porabljenega. Že takrat so bile »predvidene vsote posojil presežene v vseh občinah«⁴⁸. Pisal se je čas bonov, maloobmejnih prepustnic, potrošniške mrzlice, festivali bratstva so se vrstili, **1981** leta je bil izveden popis prebivalcev, gorenjska črna kronika je postajala vse bolj obsežna, vse več pozornosti se je posvečalo raznim tatvinam in pretepom, kar kaže na to, da so kriminalna dejanja v osemdesetih letih po Gorenjski začela naraščati. Praznovanje Božiča se je vse bolj prebijalo v ospredje časopisnih vesti in novic. **1985** leta se v časopisu zasledi pisanje o zgrajeni avtocesti Ljubljana – Naklo, ki so jo gradili dobrih dvanajst let; na Gorenjskem dobijo trideset tisočega telefonskega naročnika v Sloveniji, komunistom začne upadati ugled, odpre se skromna a prva jugoslovanska brezcarinska prodajalna na Ljubelju.⁴⁹

Pozna osemdeseta in začetki devetdesetih let nakazujejo velik razcvet sindikatov, novih družbenih gibanj, želje delavcev po svobodi in o tem se je tudi precej pisalo. Komunala začne izgubljati na pomenu. Objavlja se le še bolj, kot je bilo že rečeno, statistične podatke o tem kdo in koliko je prispeval za določeno komunalno ureditev kot so to recimo ceste, vodovodi, telefonija in podobno. Zasledijo se članki o divjih odlagališčih odpadkov. Na Gorenjskem je bilo, na primer, **1986** leta naštetih kar 272 takih odlagališč ob rekah – od tega 99 večjih in največ ravno v kranjski občini – kar 143, od tega večjih 77.

Tomo Česen in Franci Petek sta bili imeni športnikov, ki sta spet privabili poglede vse Slovenije na Gorenjsko **v začetku devetdesetih** let. Začelo se je obdobje, kjer je večji del časopisa predstavljala gorenjska, slovenska in ostala jugoslovanska politika ter obdobje vojne, ki je tudi Gorenjcem pustila svoj pečat.

⁴⁸ 50 let Gorenjskega glasa (1997), str.: 94

⁴⁹ To se zgodi januarja 1986. Danes je to običajna trgovina, zaradi vstopanja Slovenije v EU. Odprava brezcarinskih trgovin je eden izmed številnih pogojev, katere mora Slovenija izpolniti če želi postati članica EU.

Leta **1992** je bilo na Gorenjskem že čez deset tisoč brezposelnih, suša je naredila svoje in begunci bivše enotne Jugoslavije so začeli razmišljati, da Jesenic (pa tudi ostalih mest in zbirnih centrov na Gorenjskem) ne bodo zapustili. Pisal se je čas podražitev. Leto kasneje je nastalo na Gorenjskem pet podjetniških pospeševalnih centrov in začel se je uresničevati program Phare. Podjetje Živila so doživela svojo 40 letnico, Bohinjci pa so nasledli takrat popularni piramidni igri in vanjo vložili več kot pol milijona mark. Denarja nazaj seveda ni bilo.

Nekje **na prehodu iz prve v drugo polovico devetdesetih** let je bila gospodarstvo glavna tema, ki je poleg politike polnila strani časopisa. Na Gorenjskem so nastale tudi nove občine (22), smučarji so z olimpiade prinesli domov tri kolajne, ljudje so začeli masovno prodajati svoje certifikate takim in drugačnim skladom, Mravlje je zmagal na Trans Ameriki in postavil skoraj neulovljiv rekord v maratonu. Počasi se je spet začelo pisati o cestah o čistilnih akcijah, kar je kazalo na to, da so ljudje in občina začeli razmišljati o omenjenem in da so postajali vse bolj osveščeni glede onesnaževanj. Podjetje Bio-tehna je bilo eno redkih podjetij v Sloveniji, ki je po Gorenjski postavilo petdeset biološko - čistilnih naprav, večino pa jih je izvozilo. Predvsem se je največ prostora namenilo cestam. **1995** leta je bilo na Gorenjskem 203 kilometre regionalnih in magistralnih cest, brez Kamnika, Medvod, Mengša in Vodice v popolnem razsulu. Problem je bil denar. To je pustilo svoj pečat najprej na sami komunalni problematiki, poznalo pa se je tudi pri objavljenih prispevkih v časopisu, ki so imeli obilico negativnega prizvoka. Vendar so objave dosegle svoj namen: stvari so se počasi začele odvijati, prenavljati, urejati in s tem našle svoj pisni prostor tudi na Občinskih straneh Gorenjskega glasa, kjer se je že vse kazalo v lepši, bolj pozitivni luči. Namenjeno jim je bilo morda celo preveč pozornosti. Ekološke in naravne katastrofe so v tem času začele naraščati in precej prizadele Slovenijo.

V večini gorenjskih občin so okoli **leta 1997** izboljšali ali prenovili komunalne napeljave. Bolj javno in glasno se je govorilo o (tudi že omenjenih) **komunalnih deponijah**. Vse več se je razmišljalo o urejenih obvoznicah večjih gorenjskih mest in o priključkih na avtocesto. Objavljeni članki in vesti gorenjskega pisnega medija so

časovno sovpadali z njihovo gradnjo. V Gorenjskem glasu so bili vidni na straneh Kronike, ker se o teh stvareh največkrat piše, kadar dela zastanejo, obstoje ali zmanjka financ za nadaljevanje del. Kadar so stvari predčasno zaključene, kar je sicer na gorenjskih cestah redkost, občasno pa tudi, se taka vest znajde v časopisu na strani, ki je namenjena gospodarstvu ali celo aktualnim dogodkom.

Oskrba naselij z vodo je tema, ki jo v časopisu zasledimo precej pogosto predvsem **pred devetdesetim letom**. Kot precej pereča tema se je začela pojavljati spet **v zadnjih letih**, ker se še vedno najdejo zaselki, vasi na obronkih občin, ki tega nimajo urejenega. V Kranju se take manjše vasi najdejo pod Joštom in za svoje stanje krivijo občino.

Ceste, kanalizacija, plinifikacija, dotrajani mostovi, prenova ali posodobitev komunalne infrastrukture – celotne ali le delne; obnova mrliških vežic, pokopališča sama; kvaliteta pitne vode; zgrajene čistilne naprave, katere že pri izgradnji izčrpajo vsa razpoložljiva sredstva in teh potem (v večini primerov) zmanjka za sam zagon naprave. Deponije so najbolj pogosta tema **na prelomu tisočletja**, čeprav se uredniška politika Glasa še nekako oblikuje. Piše se o občinsko določenih in nedoločenih stvareh.

Novinar sam raziskuje in odloča na kak način bo svojo idejo dejansko »spravil« na papir, lahko se odzove na vabilo ali pa piše tisto kar nekdo drug hoče in pričakuje, ker je pač prostor za objavo zakupljen in prispevek s tem plačan. Prostor za objavo prispevka ima novinar lahko tudi zagotovljen – je stalen, ali si ga mora vedno znova priboriti oziroma ga določi urednik.

VI. KOMUNALA

Komunalna problematika v časopisu spet prihaja v ospredje. Predvsem v smislu financ, sofinanciranja, projektov in nadgradenj. Nič več ni omejena le na občinsko, na lokalno stran v časopisu. Takšne in drugačne vesti o njej najdemo na različnih straneh Glasa.

1. KOMUNALNE DEJAVNOSTI, OBJEKTI IN NAPRAVE

Komunalna podjetja, v osemdesetih krajevne skupnosti danes občine imajo po zakonu dolžnost izvajati komunalne⁵⁰ dejavnosti, ki so tesno povezane z varstvom okolja. Kakovostno opravljanje komunalnih dejavnosti mora omogočati predvsem zanesljivo oskrbo ljudi ter smotrno, ekonomično in učinkovito izkoriščanje komunalnih objektov in naprav. Komunalne dejavnosti so v prvi vrsti usmerjene v oskrbo naselij z vodo, odvajanje odpadnih in padavinskih voda ter vzdrževanje čistoče v naseljih.

Bolj ko se je zviševal standard bivanja, večje so bile zahteve ljudi glede komunalnih dejavnosti. Gre za dejavnosti posebnega družbenega pomena. Nekaj jih je določeno z zakonom, tiste za katere občina meni, da imajo po naravi komunalen značaj pa določi za komunalno dejavnost. To pomeni, da je komunalna urejenost pomembna za življenje in delo občanov v občini ali krajevni skupnosti.

Po zakonu so določene naslednje **komunalne dejavnosti**:

- oskrba naselij z vodo, ki obsega zajemanje, čiščenje in dovajanje vode gospodinjstvom, industriji in drugim uporabnikom,
- odvajanje odpadnih in padavinskih voda iz naselij, kar pomeni:
 - zbiranje, odvajanje, čiščenje odpadnih voda iz gospodinjstev, industrije in drugih uporabnikov v naselju,
- vzdrževanje čistoče v naseljih, ki obsega : čiščenje javnih površin, urejeno zbiranje, odvoz in odstranjevanje komunalnih odpadkov iz gospodinjstev⁵¹, industrije in drugih uporabnikov in storitev,
- urejanje javnih parkov, nasadov, drevoredov, zelenic, otroških igrišč in drugih javnih površin s pripadajočimi napravami in opremo,
- urejanje javnih parkirišč, dovoznih poti, peš poti, hodnikov in drugih javnih poti v naselju,

⁵⁰ Koželj B., Krese S., ..., Vuk D (1988): Komunalna Okolje, Informacija, str.5 - 13

⁵¹ Tu je zanimivo, da manjše, pa tudi večje gorenjske vasi tega niso imele urejenega tja do konca osemdesetih let. Ljudje so si pomagali na vse možne načine. Tedensko odvažali smeti v gozd, na določena odlagališča na prostem ali v skupne kontejnerje. Danes ima vsaka hiša, vsako gospodinjstvo (če se seveda zaveže, da bo odvoz smeti plačevalo) vsaj manjši zabojnik, katerega enkrat tedensko praznijo lokalni smetarji. In ravno o njih se je veliko pisalo, o problematiki začaranega kroga odlaganja smetišč in predvsem o smetarskih plačah.

- javno razsvetljavo v naselju, ki obsega razsvetljavo prometnih in drugih javnih površin v naselju,
- opremljanje javnega mestnega prometa, ki obsega javni prevoz potnikov v mestih in naseljih mestnega značaja ter primestnih naseljih z javnimi prevoznimi sredstvi,
- urejanje pokopališč ter pokopališka, pogrebna dejavnost, ki obsega:
 - pogrebne storitve,
 - storitve v zvezi z upepeljevanjem,
 - oddajanje prostorov za grobove v najem.

Poleg komunalnih dejavnosti moramo **ločiti tudi med komunalnimi objekti in napravami**, ki ravno tako pomagajo zadovoljevati potrebe delavnih ljudi na nekem področju.

Komunalni objekti so:

- objekti in naprave za oskrbo naselij z vodo ter odvajanje in čiščenje odpadnih voda,
- objekti in naprave za odstranjevanje komunalnih odpadkov,
- pokopališča.

V skupino **komunalnih objektov skupne rabe** štejemo javne parke, drevorede, nasade, železnice, javno razsvetljavo, javne sanitarije, sistem odvajanja padavinskih voda, peš poti, dovozne poti in druge javne površine v mestu.

Vse to so objekti, ki nam omogočajo civilizirano življenje. Nekatere storitve iz te dejavnosti so merljive – voda, odvoz smeti, pokopališka taksa, druge ne, ker se s tonami in metri estetske vrednosti lepo urejenega parka ali čiste ceste ne da izmeriti.

2. OBČINA IN KOMUNALA NE MORETA MIMO LOKALNE SAMOUPRAVE⁵²

2.1. Problem opredelitve pojma lokalne samouprave

V teoriji ni enotne definicije lokalne samouprave, niti ni v primerjalnem pravu njene enotne ureditve. Elementi lokalne samouprave so tako občine kot mesta in pokrajine. Ni jih možno obravnavati posamezno, ker v medsebojnem razmerju in v razmerjih do svojega okolja (države in državljanov) tvorijo neko celoto sistema. V občini naj bi ljudje demokratično odločali o svojih neposrednih interesih na področjih kot so komunala, varstvo okolja, socialno varstvo in skrbstvo, urejanje in gospodarjenje s prostorom. Občina naj bi se ukvarjala najprej in predvsem z lokalnimi problemi. Občina sama zahteva racionalno delitev dela med centralnimi organi in lokalnimi organi. Če vse to primerjamo z državno upravo: za samoupravo sta značilna pripadnost in zavest o usodni povezanosti med prebivalci lokalne skupnosti; zanjo je značilna avtonomnost in samostojnost, decentralizacija in demokracija; gradi se od spodaj navzgor, od prebivalcev; organi lokalnih skupnosti dobijo mandat od ljudstva, prebivalcev z neposrednimi volitvami, ne od države; gre za urejanje in reševanje lokalnih zadev javnega pomena; ter včasih tudi prenesenih državnih zadev z državnega na lokalni nivo.

2.2.Občine se financirajo na različne načine

Eden je tudi uvedba »izvirnih« davkov, pristojbin in nadomestil kot so stavbeni in zemljiški prispevek, ekološke takse, komunalne takse, turistični prispevki ter razni drugi davki in prispevki, kot je davek od premoženja. Obstoječa zakonodaja občine zavezuje, da ravnajo s premoženjem po načelu dobrega gospodarja.

2.3. Položaj nekdanje občine je bil dvojen

Na eni strani je bila neposredno vpeta v sistem državne uprave, v okviru katerega je uresničevala zvezne in republiške predpise, na drugi strani pa opravljala tudi zadeve

⁵² Vlaj, Stane (1998): Lokalna samouprava, Občine in Pokrajine. str.14

iz izvirne lastne pristojnosti. Uresničevala je vse predpise, razen tistih, za katere sta bili izrecno pristojni federacija ali republika. Bila je v največji meri del državne strukture, s katero so se izpolnjevale državne naloge. Ustava Republike Slovenije določa, da območje občine obsega naselje ali več naselij, ki so povezana s skupnimi potrebami in interesi prebivalcev. S svojim delovanjem pa tudi razbremenjuje državo samo, ker izvaja dejavnosti, ki bi jih v nasprotnem primeru morala zagotoviti država. Lokalna samouprava po Evropski listini lokalne samouprave označuje pravico in sposobnost krajevne oblasti, da v mejah ustave in zakonov predpiše in ureja pomemben delež javnih zadev lokalne narave z lastno odgovornostjo in v interesu lokalnega prebivalstva. Pri nas za pravico občin štejemo urejanje in opravljanje javnih zadev v njeni pristojnosti, ki se nanašajo na življenje in delo prebivalcev na njenem območju. O urejenih ali neurejenih javnih zadevah pa potem lahko nek določen medij poroča. Gorenjski glas je kot časopis črpal **ravno od tu največ informacij**. Po drugi strani pa potem neka javna zadeva sproži pri novinarju željo po raziskovanju organizacij, objektov in področij. Če pogledamo primer: občina in neko komunalno podjetje predstavi skupen načrt, potem pa se nekje zalomi. Vpletenih je cel kup osnovnih in še dodatnih vplivov, katere novinar spozna z raznimi zakaj, kako to, kje in od kod. Posledično pri obravnavi občinskega dela in dela določenega komunalnega podjetja išče informacijo še drugod. Na koncu lahko prispevek pomeni izvrstno aktualno temo za strani časopisa ali večkratno nadaljevanje na straneh kronike, če se izkaže, da gre za nepravilno izpeljano zadevo in se stvari zaostrijo, morda pripeljejo celo do sodišča; lahko pa konča vse skupaj vsaj kot vest na lokalnih oziroma občinskih straneh časopisa.

Danes je občina dejavnosti razdelila v prvi vrsti med delavce v javnih⁵³ komunalnih podjetjih, družbah⁵⁴, sklenila koncesije s posamezniki in drugimi podjetji za

⁵³ Glavna značilnost lokalnih javnih služb je ravno v njihovi raznolikosti. Oblikovale naj bi vsakodnevno življenje lokalnega prebivalstva in določale kakovost njihovega življenja. **Občina zagotavlja opravljanje javnih služb, ki jih sama določi in javnih služb, za katere je tako določeno z zakonom.**

Komunale se tiče več zakonov. Zakon o gospodarskih javnih službah je poleg lastninjenja komunalnemu gospodarstvu prinesel definicijo pojma javnih služb ter določil način določanja gospodarskih javnih služb in urejanje njihovega izvajanja. Ta zakon je bolj organizacijski predpis. Sledil mu je Zakon o varstvu okolja. Ta je eden redkih, ki izrecno določa, kaj lahko štejemo med lokalne gospodarske javne službe. Zakon natančno opredeli komunalne dejavnosti: oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda, ravnanje s komunalnimi odpadki, odlaganje ostankov komunalnih odpadkov, javna snaga in čiščenje

opravljanje komunalnih dejavnosti. Seveda je občina tu poskrbela, da je ona tista, ki lahko postavlja pogoje in nadzira javno službo.

VII. OBJAVLJENA KOMUNALNA PROBLEMATIKA NEKATERIH GORENJSKIH OBČIN

Glede na objavljene prispevke v časopisu Gorenjski glas lahko rečemo, da določene občine zaradi takšnih in drugačnih problematik izstopajo bolj kot druge. Med njimi je pisanja na temo komunalne problematike kar precej. To bralcu podaja tudi neko določeno sliko.

Če gledamo **Kranj** kot središčno mesto Gorenjske ima monopol nad opravljanjem večine **javnega mestnega in primestnega prometa** Alpetour. **Pogrebne storitve** vse bolj opravljajo posamezniki, samostojni podjetniki. Glavno na področju komunale pa je javno podjetje **Komunala Kranj**⁵⁴. Bilo je ustanovljeno s sklepom Izvršnega sveta občine Kranj o organiziranju javnega podjetja leta 1990. Prebivalcem občin Kranj, Cerklje, Naklo, Preddvor in Šenčur (tudi občini Mengeš) zagotavlja urejene naslednjih dejavnosti: oskrbo s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, odvoz odpadkov, deponiranje odpadkov, vzdrževanje cest, ulic, trgov, javno

javnih površin, urejanje javnih poti, površin za pešce in zelenih površin, pregledovanje, nadzorovanje in čiščenje kurilnih naprav, dimnih vodov in zračnikov zaradi varstva okolja. (26. člen zakona) (Vljaj Stane (1998), Lokalna samouprava. Občine in pokrajine) Oba omenjena zakona pa sta praktično razveljavila Zakon o komunalnih dejavnostih iz 1982 leta. Ta kombinacija zakonov povzroča pri določenih vprašanjih medsebojno neusklajenost – poraja nova vprašanja, namesto, da bi zapirala stara.

Zakon o gospodarskih družbah in Zakon o lokalni samoupravi tudi spadata med zakone, ki se nanašajo na komunalni sistem.

Zakon, ki korenito ureja komunalno gospodarstvo mora služiti svojemu namenu in slediti predvsem trem ciljem:

1. zagotoviti občinam enotne pogoje gospodarjenja na tem področju,
2. spodbuditi integracijske procese z namenom vzpostavitve zaokroženih funkcionalnih oskrbovalnih sistemov za izvajanje posameznih lokalnih gospodarskih javnih služb, kjer te presegajo meje lokalnih zadev,
3. postaviti meje državnemu ukrepanju tako, da bodo komunalne dejavnosti res predmet lokalne samouprave. (Čebulj, Janez (1998); Izhodišča zakona o komunalnem gospodarstvu, GZS, str. 15-20)

⁵⁴ V Gorenjskem glasu se zelo pogosto pojavlja ime radovljiškega komunalnega podjetja Komunala Radovljica. Predvsem v pozitivnem smislu, in kadar gre za oglaševanje, drugače pa (kot je omenjeno kasneje) je imelo podjetje velike probleme z zapiranjem in sanacijo odlagališča odpadkov na Črnicu ravno na prelomu tisočletja. V časopisu se zasledi tudi ime kranjskega in škofjeloškega komunalnega podjetja, sem ter tja pa tudi tržiškega.

⁵⁵ Gorenjska 1995 /1996; Almanah, reklamni članek Za naš čistejši jutri, str. 189 in po Poslovnih poročilih Javnega podjetja Komunala Kranj, za drugo polovico devetdesetih let.

snago, upravljanje mestne tržnice v Kranju, upravljanje pokopališč in izvajanje pogrebnih storitev, lepljenje plakatov ter upravljanje parkirnih prostorov. Posebna pozornost se je v časopisu Gorenjski glas namenila, predvsem **okoli leta 2000**, zgrajenim čistilnim napravam za odpadne vode iz kanalizacij, ker je čiščenje odpadnih voda dandanes postala nuja. Takrat se je tudi veliko pisalo o deponiji v Tenetišah. Tematsko je polnila strani časopisa, dokler ni v »igro« posegel denar. Ljudem, ki stanujejo v bližini deponije je bila ponujena solidna vsota denarja in prah okoli smeti, smradu ter uničene zemlje se je polegel.

Občina Jezersko se je znašla v časopisih ravno zaradi problemov z odpadki. **Med leti 1997 in 1999** se je o njej in njenih problemih ter rešitvah pisalo nepretrgoma. Polnila je Lokalne strani Glasa zaradi želje po osamosvojitvi oziroma »odcepitvi« od Občine Preddvor (kar ji je tudi uspelo). Krivila jo je mačehovskega odnosa. Prvič se je zgodilo, da niso bili v ospredju dosežki posameznih Jezerjanov, ki so predvsem po ekstremnih zimskih športih in plezanju, zelo dobro poznani tako Slovencem kot tudi po svetu. V ospredje se je »prebila« komunalna problematika. **Odpadki** so na Jezerskem predstavljali eno večjih težav, dokler ni občina sklenila s kranjskim komunalnim podjetjem dogovora⁵⁶ o novem načinu ravnanja z odpadki. Začeli so jih razvrščati in odlagati v ločene zabojnike in ko so polni jih kranjsko podjetje Komunala Kranj odpelje v dolino. Pred tem je imelo Jezersko lastno odlagališče smeti. Odpadke so že takrat razvrščali, vendar deponija z ekološkega vidika ni bila več primerna, saj so inšpektorji večkrat opozarjali na napake. Zlasti so nasprotovali sežiganju. Tako imajo danes na Jezerskem tri, štiri ekološke otoke, kjer ljudje odlagajo v zabojnike smeti, stalno pa je na voljo tudi kontejner za kosovne odpadke.

Tudi ostale občine na Gorenjskem imajo svoja komunalna podjetja.

Največkrat eno tovrstnih podjetij pokriva več občin, vendar se zaradi večje zahtevnosti in odgovornosti pri oskrbi prebivalstva že dogaja, da **se med seboj povezujejo** komunalni objekti, naprave in glavni nosilci opravljanja komunalnih dejavnosti v občini, kot tudi komunalna podjetja⁵⁷, kar kažejo posamezni primeri, ki se jih v časopisu občasno zasledi.

⁵⁶ Arhiv Gorenjskega glasa in gorenjska 2001-2002, priloga Gorenjskega glasa, Gorenjske občine: Jezersko, str.121.

⁵⁷ Sodelovanje občine Mengeš z občinama Vodice in Komenda glede oskrbovanja vode **je nujno potrebno**, pridružujejo pa se jim še Kamnik in vse občine v porečjih. Pri plinifikaciji sodeluje Mengeš s Trzinom in

Za **obnovo, novogradnjo določenih komunalnih naprav in objektov** glede na podlagi zakonsko določenega javnega razpisa, občina tako lahko izbere najboljšega ponudnika, najboljšega (pod)izvajalca, kadar je na trgu zadostna ponudba; če pa te ni, pa se pogosto zateče kar k direktnim dogovarjanjem. Kot povsod, tudi tu igra veliko vlogo denar.

Kar se tiče **omejevanja cen komunalnih storitev**, so ta velika, tako da na tem področju Slovenija še vedno ni posebno napredovala. Velikokrat si komunala pomaga z dodatnimi viri financiranja, kot so to recimo republiška taksa za obremenjevanje voda, proračunska sredstva občin, dolgoročna posojila Ministrstva za okolje in prostor, da se lahko loti neke investicijske širitve. Kljub temu je obnavljanje komunalnih objektov in naprav še prepočasno in z razvojem komunalne infrastrukture še vedno zaostajamo za razvitim svetom. Dejstvo je tudi, da cene komunalnih storitev zaostajajo za cenami življenjskih potrebščin, kakor tudi za cenami industrijskih izdelkov in ravno ta problem velikokrat sproža novinarske (pa tudi druge) konference; objavo polemičnih, a tudi kritičnih prispevkov v medijih. Vendar že na bolj slovenski ravni.

V Gorenjskem glasu se tovrstne tematike znajdejo na aktualnih straneh ali na straneh, ki so namenjene politiki. Zavedati se moramo, da je ob vstopanju v Evropsko unijo potrebno zadostiti strogim ekološkim zahtevam in na straneh Evropske unije v Gorenjskem glasu, se zadnje leto najdejo tudi tovrstni pisni prispevki.

1. IZSTOPAJOČI IMENI KOMUNALNIH PODJETIJ NA GORENJSKEM - PRIMERA SVOJE VRSTE

Viden primer je radovljiško komunalno podjetje **Komunala Radovljica**⁵⁸. Leta 1995 je podjetje začelo voziti odpadke na deponijo v Tenetiše. Najprej mu je potekla pogodba za odlaganje odpadkov na Črnivec (Krajevna skupnost Brezje) in je

Komendo. Sodelovanje osmih občin severnega območja osrednje slovenske regije – predvsem v definiranju in izvedbi razvojnih načrtov je zelo pomembno. Gre tudi za to, da recimo Vodice ležijo na obrobju Ljubljane in so v zelo kočljivem položaju, saj je prejšnja Mestna občina Ljubljana za njih zelo slabo skrbela. (Gorenjska 2001-2002 (2001):Gorenjske občine/Gorenjska: Vodice, Mengeš, str. 142, 143.) Ostala povezovanja izhajajo večinoma iz popolnoma praktičnih razlogov: lažje in ceneje.

⁵⁸ Gorenjska 1995/1996 (1995): Radovljica, str.235.

Gorenjska 98/99 (1998): oglasni članek Kvaliteta po mednarodnih merilih, str. 90.

poskusila s Tenetišami. Zadeva je trajala štiri leta, a se ni izšlo. Po dolgem premlevanju je podjetje našlo neko vmesno rešitev: z blejsko, bohinjsko in radovljiško občino je domala v brezizhodnem položaju sklenilo s tremi lastniki zemljišč na območju odlagališča pogodbo o zakupu za eno leto in se dogovorilo z mejaši in krajani za odškodnine. Komunalni Radovljica se, v omenjenem primeru, ni bilo treba zadolžiti pri tujih vlagateljih in je tako obdržala vso komunalno infrastrukturo v svoji lasti. Redno vzdrževanje komunalnih objektov pa opravlja v obsegu, ki ga omogočajo amortizacijska sredstva. Aktivno sodeluje z evropskimi strokovnjaki tudi pri izdelavi projektov na regijskem, republiškem in mednarodnem področju. Po letu 2000⁵⁹ si je radovljiško komunalno podjetje zadalo prednostne naloge, kjer je bila ena glavnih **osnovanje trajnejše rešitve za odlaganje odpadkov**. V pripravi je dokumentacija za ureditev reciklažnega dvorišča za ločeno zbiranje odpadkov in začeli so se postopki za ureditev lastne deponije komunalnih odpadkov. Prav tako tečejo postopki za pridobitev lokacije za čistilno napravo. Podjetje Komunala Radovljica je reorganiziralo in sprejelo sanacijski program, ki ga je potrdil tudi radovljiški občinski svet. Lansko leto sta se dve družabnici, občini Bled in Bohinj odločili za izstop iz javnega podjetja in od januarja letos je edina lastnica radovljiške komunale Občina Radovljica.

Zanimiv primer predstavlja tudi urejenost **loške komunale**⁶⁰, kjer za komunalo skrbi (od 1995 leta) delniška družba. Njena glavna dejavnost je izvajanje naslednjih gospodarskih javnih služb: oskrba s pitno vodo, odvajanje komunalnih odpadnih voda na čistilno napravo in čiščenje, ravnanje s komunalnimi odpadki, odlaganje ostankov komunalnih odpadkov, oskrba s plinom, upravljanje plinovodne infrastrukture, upravljanje s pokopališčem Lipica ter pogrebna dejavnost - predvsem v občini Škofja Loka, delno pa tudi v občinah Železniki, Žiri in Gorenja vas – Poljane. V letu 1998 je družba opravljala še gospodarske javne službe na podlagi začasnih sklenjenih pogodb z občinami. Občina Škofja Loka je potem še istega leta izvedla postopek in **podelila** loški komunalni družbi, kot najugodnejši ponudnici, **koncesije** (za dvajseti let) **za oskrbo s pitno vodo, odvajanje komunalnih odpadnih in padavinskih voda**

⁵⁹ Gorenjska 2001-2002 (2001): Gorenjske občine: Radovljica, str. 115.

⁶⁰ Gorenjska 98/99 (1998): oglasni članek Loška komunala, oskrba z vodo in plinom, d.d., Škofja Loka, str. 384.

na čistilno napravo in čiščenje, za oskrbo s plinom ter upravljanje in vzdrževanje plinovodne infrastrukture, za ravnanje s komunalnimi odpadki in za odlaganje ostankov komunalnih odpadkov. S podpisom koncesijskih pogodb⁶¹ se namreč dolgoročno vzpostavi pogodbeno razmerje med občino kot lastnico infrastrukture in zavezanko za zagotavljanje dobrin in storitev, ki jih zaradi zadovoljevanja javnih potreb ni mogoče zagotavljati na trgu, ter koncesionarjem, ki izvaja gospodarske javne službe na podlagi sklenjenih pogodb. Komunalna družba je tako prevzela nase velike obveznosti in odgovornosti za kvalitetno izvajanje nalog sklenjenih koncesijskih pogodb in ob enem se ji je izkazalo tudi priznanje za njeno dotedanje delo. V tistem času je bilo loško komunalno podjetje **ena prvih družb, ne samo na Gorenjskem, ampak kar v Sloveniji, ki je dobila tolikšen obseg koncesijskih pogodb z občino**. Prve študije o ločenem zbiranju odpadkov⁶² so v Loki izdelali že pred desetimi leti, vendar pa takrat pogoji za izvedbo tako zahtevnega projekta še niso bili izpolnjeni. Danes pa večina občanov

⁶¹ Splošno je znan problem glede podeljevanja koncesij, kjer sta neurejena predvsem postopek javnega razpisa in postopek izbire koncesionarja. Predvsem praksa nam prikazuje lepe primere. Zakon o gospodarskih javnih službah je precej pomanjkljiv ravno glede razpisa in izbire.

Številnim občinam se postavlja dilema, katera oblika izvajanja javne službe je primernejša – javno podjetje ali koncesija. Povsem javne oblike izvajanja so pri nas v praksi skoraj izključene. Javno podjetje kot gospodarska družba pri nas predstavlja združitev javnega in zasebnega kapitala in tako ni nič drugega kot oblika javno zasebnega partnerstva. Javna podjetja obstajajo in so sposobna zagotavljati kvalitetno izvajanje dejavnosti. Občine, ki imajo v teh podjetjih prevladujoč delež so s takšnim stanjem zadovoljne. Manj so zadovoljne tiste občine, ki imajo v javnih podjetjih zaradi delitvene bilance manjšinske deleže. Najslabše pa je tam, kjer delitev deležev še ni opravljena in lahko vsaka občina kot pravna naslednica blokira odločitve podjetja. V zadnjih dveh omenjenih primerih se tako velikokrat pojavi vprašanje, ali se lahko podeli koncesija podjetju. Občinska politika se namreč upravičeno počuti nemočna, če ne more kontrolirati podjetja, ki izvaja dejavnost, za katero odgovarja občina. Pogodba med podjetjem s kapitalskimi deleži občin je nekaj povsem normalnega. V položaju, ko je občina večinski lastnik, varuje zasebne lastnike in gospodarsko samostojnost podjetja; v pogojih, ko je občina manjšinski lastnik, pa varuje tudi javni interes.

Koncesija se podeli osebi zasebnega prava. Javno podjetje pa šteje za osebo javnega prava, vendar ker je gospodarska družba potem je pravna oseba zasebnega prava. Javno podjetje tako lahko dobi koncesijo, lahko se prijavi na razpis celo v druge občine, kar sicer izpostavlja problem konkurenčnih možnosti, ker ni zavezanec za davek od dobička. Razlika med podjetjem in koncesijo, ki jo na silo vzpostavlja zakon o gospodarskih javnih službah se je zabilasala. Koncesija je za javno službo izgubila svojo pravno identiteto, ker se je utopila v paleti možnih oblik prepustitve javne službe osebi zasebnega prava.

Glede na to, da je koncesijski postopek, katerega bistvo je zagotoviti izbiro najugodnejšega ponudnika primeren za različna področja, kjer država ali lokalna skupnost podeljuje izključne oziroma omejene pravice, bi bilo smiselno razmisliti o posebnem zakonu o koncesijah.

Ko bi se enkrat vse te stvari uredile – glede javnega razpisa, mešanih oblik podjetij, razlik med koncesijo in javno – zasebnim partnerstvom, ter vseh ostalih posebnosti, bi bilo pojem javnega podjetja smiselno ohraniti, meni dr. Virant, kar bi bilo tudi v skladu s pojmovanjem javnega podjetja v pravu EU, ki ga pojmuje kot družbo, ki je pod prevladujočim vplivom države ali lokalne skupnosti. (dr. Virant, Grega (2002): Javno podjetje in koncesija – problemi iz prakse, str.15-26).

⁶² Časopisni arhiv gorenjskega glasa

Gorenjska 2000-2001 (2000): povzeto po oglasnem članku Za čistejšo Škofjo Loko, str.128.

Gorenjska 2001-2002 (2001):oglasni članek Prizadevna Loška komunala, str. 203.

Škofja Loke že ločuje odpadke na nevarne, kosovne, sekundarne surovine – papir in steklo ter biološke. Odlaga se jih v zato namenjene zabojnike in posode ter se tako pripomore k manjši količini deponiranih odpadkov. Posredno se pripomore tudi k manjšemu onesnaževanju zraka z ogljikovim dioksidom, saj biološke odpadke kompostirajo doma ali na kompostarni, prav tako pa ločeno zbrane odpadne surovine uporabljajo v industriji.

Prav to ločevanje odpadkov je v letih 2000 do 2002 povzročilo kar nekaj pisanja in po besedah njihovega župana Igorja Drakslerja gre »za enega najbolj uspešnih tovrstnih projektov v državi, kar kaže na zelo visoko ekološko zavest občanov Škofja Loke.« Najbolj živahno je bilo torej dogajanje na področju ravnanja z odpadki, preizkus prvega pralnika zabojnikov za odpadke pa je bil ravno tako pomemben dogodek, ki ga je Gorenjski glas zabeležil.

Trenutno pa je v izdelavi projektna dokumentacija sanacije in širitve deponije Draga, ki bo omogočila postavitve kompostarne ter zbirnega centra pod sodobnimi in ustreznimi pogoji.

3. PISNO PONAVLJANJE POMEMBNIH IMEN GORENJSKIH PODJETIJ⁶³ V POVEZAVI S KOMUNALNO PROBLEMATIKO

Določena imena gorenjskih podjetij se v časopisu začnejo redno pojavljati takrat, ko nek novinar začne pisati o komunalnih zadevah. Naj gre za problematiko ali kaj podobnega, za nekaj kar je povezano s komunalo tako ali drugače.

Domplan Kranj je bilo ime, o katerem se je največ pisalo od druge polovice osemdesetih do konca devetdesetih let. Bil je navzoč (še danes je, vendar v precej manjšem obsegu) povsod po Gorenjski. Njegov predhodnik je bil Zavod za stanovanjsko in komunalno gradnjo. Poleg različnih dejavnosti, od visokih gradenj do upravljanja s kotlarnami v stanovanjskih soseskah občine Kranj, se ukvarjajo tudi z komunalno opremo zemljišč (ceste, vododvodi, kanalizacija ...) in plinifikacijo Kranja. Podobno je tudi z **Dominvestom** na Jesenicah, ki skrbi med drugim za

⁶³ Kronika leta 1996 s koledarjem 1997, (1996): povzeto po plačanih člankih , str. 164,169, 170.

komunalno ureditev za potrebe objektov mejnega prehoda Karavanke in komunalno čistilno napravo na Jesenicah. V Kranju za vzdrževanje in gradnjo cest skrbi **Cestno podjetje Kranj**, potrebno pa je vedeti, da ima večina občin svoja komunalna podjetja, ki se ukvarjajo striktno le z določenimi stvarmi – pač glede na to, kako so komunalne dejavnosti prerezporejene med občino, javne službe in ostale posameznike.

Poleg imen komunalnih in ostalih manjših podjetij ter posameznikov je Cestno podjetje Kranj⁶⁴ med bolj znanimi in zvenečimi imeni, ki se v člankih Gorenjskega glasa redno pojavlja. Cestno podjetje Kranj je družba za vzdrževanje in gradnjo cest. Ukvarja se z vzdrževanjem, obnovo in gradnjo cest. Skrbi za 545 kilometrov državnih cest po Gorenjski, vzdržuje pa tudi polovico občinskih cest na Gorenjskem, kar nanese okoli tristo kilometrov. Na gorenjskih cestah opravi okoli šestdeset do sedemdeset odstotkov asfaltiranj letno. Asfaltirajo tudi dvorišča in zemljišča pred raznimi večjimi objekti. Lansko leto so imeli okoli tri milijarde slovenskih tolarjev prometa. Redno vzdrževanje cest predstavlja dobrih dvajset odstotkov v prometu, ki ga realizira podjetje. Sodelovalo je tudi pri izgradnji avtocestnega odseka Kranj – Naklo. Na Gorenjskem ima pet vzdrževalnih baz, svoj kamnolom v Kamni Gorici, gramoznico v Bistrici pri Naklem in asfaltno bazo v Naklem. Proizvajajo asfaltno mešanico in jo tudi sami vgrajujejo. Med njihove pomembnejše dejavnosti sodi ravno tako zimska služba na državnih in občinskih cestah, le za bolj oddaljene ceste poskrbijo kooperanti podjetja.

Vsaka posamezna omenjena dejavnost podjetja se je pred devetdesetimi leti precejkrat pojavljala v časopisih, danes že bolj poredko. Se pa podjetje poimensko, kot celota, omenja vse bolj pogosto – kot sestavni del člankov, intervjujev, vesti. In glede na vremenske razmere pozimi se morda napiše kaka pikra ali pohvalna na račun njihove »hitrosti«⁶⁴ glede snežnih razmer na cestah.

⁶⁴ Gorenjska 2000-2001 (2000): str.92.

VIII. OBČINSKA KOMUNALNA PROBLEMATIKA JE ZELO OBSEŽNA

Če povzamemo obravnavanje komunalne občinske problematike v Gorenjskem glasu lahko zapišem že ugotovljena in nekoč zapisana dejstva.

Zagotavljanje obveznih in izbirnih lokalnih gospodarskih javnih služb je v pristojnosti občin. Občine **kot obvezne** zagotavljajo določene gospodarske javne službe kot oskrba s pitno vodo; odvajanje in čiščenje odpadnih voda; ravnanje s komunalnimi odpadki in odlaganje ostankov; javna snaga in čiščenje javnih površin, urejanje javnih površin in poti za pešce ter zelenih površin; pregledovanje, nadzorovanje in čiščenje kurilnih naprav, dimnih vodov in zračnikov; gasilstvo in gospodarjenje s stavbnimi zemljišči. Med **izbirnimi** gospodarskimi javnimi službami občine najraje izberejo pokopališko in pogrebno dejavnost, glede na gospodarske možnosti pa še oskrbo s plinom in toplotno energijo. Urejanje, varovanje in upravljanje javnih parkirišč, lepljenje plakatov, javne tržnice in javni mestni avtobusni promet pa so že **gospodarske javne službe** mestnih občin.

Lokalne gospodarske javne službe občine zagotavljajo na vse mogoče načine, ki jih Zakon o gospodarskih javnih službah omogoča. Kako posamezna občina zagotavlja izvajanja lokalnih gospodarskih javnih služb in pogostost posameznih načinov, glede na vrsto javne službe, ter komu omogoči, da opravlja njeno delo, o tem največkrat odloča občina sama.

Komunalna občinska problematika ima precej velike razsežnosti. V osnovi, pa ne samo tu, se začne vse pri dobrem gospodarjenju, ki mora stremeti k doseganju zastavljenih ciljev. Zelo nazorno nam o tem govori primer, ko so komunalni objekti in naprave v pravnem lastništvu občine, v ekonomskem pa bodisi občin, bodisi komunalnih podjetij. Potrebno je upoštevati, da so nekatere občine komunalne naprave in objekte prenesle kot vložek kapitala v javno podjetje in s tem postale večinske lastnice javnega podjetja. Taki primeri so sicer v manjšini, vendar obstajajo.

Danes se nam mogoče **pisanje o komunalni morda sliši kot nekaj najbolj dolgočasnega, a vsekakor ni**. Pred letom 1990, pravzaprav že v začetku osemdesetih let, so se stvari na Gorenjskem komaj začele urejati, razvijati, graditi, danes ostajajo osamljeni primeri, o katerih se piše, ker so vitalnega pomena za preživetje nekega posameznika, morda kar vsega zaselka. Komunalne dejavnosti so pogoj za življenje in razvoj, istočasno pa bistveno vplivajo na okolje. Namesto manj, se vse več vprašanj (morda v manjšem obsegu, pa v toliko širšem razponu) pojavlja v zvezi s komunalno. Voda, s katero je potrebno vse bolj varčevati, komunalna infrastruktura, onesnaževanje, odlaganje odpadkov,, so glavne, a ne edine zadeve, ki sestavljajo komunalno problematiko, katera se potem zelo rada znajde v časopisu kot je Gorenjski glas. Po drugi strani pa je opisovanje neke komunalne problematike za gorenjskega novinarja precej hvaležno delo - sod brez dna, bi lahko temu rekli v novinarskem žargonu. Novinar lahko piše o komunalni problematiki, njenem reševanju, odzivih ljudi, mnenju občine ... Problematiko lahko spremlja ves mesec, saj se največkrat nikoli ne zaključi v enem dnevu.

IX. SKLEP

Na prelomih let, desetletij, ne prehodu v novo tisočletje, se je pri gorenjskih občinah komunalni problematiki vedno namenjalo poseben prostor. Pisalo se je o doseženih in nedoseženih ciljih na tem področju. Včasih so ji posvečali še večji pomen kot drugim temam, bolj rednim rubrikam v Glasu. Celo pomembnost gorenjskega župana se meri po tistem kar je zapisanega v regionalnem časopisu, v ediciji namenjeni občini ali samih občinskih novicah. Tu pa je večinoma glavna tema komunalna infrastruktura. Izstopajo ceste in kanalizacija. Na tem področju se lahko največ oziroma najmanj postori in o tem se tudi lahko največ piše, saj je tudi dejansko vidno vsakemu posamezniku.

Na Gorenjskem je časopis sledil vsem manjšim in velikim sporom znotraj komunalne problematike. Včasih se je Glas tako osredotočil na izgradnjo neke ceste ali kanalizacije, da je zanemaril kako drugo pomembno temo. Največkrat se potem

pereča tematika nadaljuje okoli, na primer, letnih prošenj za izgradnjo ceste v Zgornji Radovni, v Pismih bralcev, kjer prosto posamezniki pisno teoretizirajo in polemizirajo kaj in kako s stvarjo.

Glede na zastavljene hipoteze na začetku diplomske naloge, sem ugotovila: delovanje v časopisni hiši Gorenjski glas se je dejansko začelo spreminjati šele po odhodu prejšnjega direktorja. Začelo se je spreminjati v fizičnem smislu. Pisanje o komunalnih temah ostaja. Ko nastopi svoje delo na časopisu nov urednik se shema časopisa ne spremeni, spremeni se pa pomembnost določenih tem. Komunalna problematika ostaja (kar se veže že na drugo hipotezo) kot obravnavana tema poročanj na lokalnih straneh. Vendar se pojavlja vse redkeje, razen v primerih, ko bi ji bil trenutni urednik pretirano naklonjen. Obratna situacija nastopi, ko ji je premalo naklonjen. Pojavlja se v oblikah vesti, morda krajših člankov. Je pa res, da se z leti stvari spreminjajo, tehnologija napreduje, občine se razvijajo, stvari se dograjujejo – tako na papirju kot v praksi. Komunalni problemček, včasih problem, ki je pomenil v tistih časih tritedensko polnjenje strani, je danes aktualen le zaradi zastarelosti razmišljanja ali denarnega minusa, morda prekrite goljufije.

Drugo hipotezo lahko zavrnem, medtem ko **prva** nekako ostaja in jo lahko sprejemem, če zadevo pogledam s širšega stališča. S **tretjo** zastavljeno hipotezo pa je podobno kot s prvim delom prve hipoteze, da se delovanje časopisa oziroma razmerje med novinarji, njihova razmišljanja ter občutja o ponavljajočih temah, ni kaj dosti spremenilo.

Trenutno se na Gorenjskem glasu dogajajo spremembe. Časopis gre skozi neko manjše obdobje, kjer je bilo včeraj različno od danes in bo pojutrišnjem v glavah glavnih prevladovala že neka popolnoma druga misel. Odkar je nastopila nova direktorica so že opazne prve vidne spremembe. Ostaja pa še precej ugibanj, neizrečenih stavkov, ki se začnejo na »mogoče«. Mogoče se bo začel v hiši izvajati regionalni projekt slovenskih časopisov, kjer naj bi imel glavno besedo časopis Delo. Mogoče bo časopis začel izhajati celo trikrat na teden, mesečna priloga Gregor naj bi (poudarek je tu na »naj bi«) postala tedenska (po vzoru prilog kot sta Vikend in Pilot) in z zaposlenimi naj bi se sklenile individualne pogodbe. To še posebej velja za

diplomirane stalne sodelavce, ki naj bi predstavljali bodoče zaposlene. Na tem področju so se stvari že začele odvijati.

Odnos novega vodstva v družbi Gorenjski glas Kranj do zaposlenih je ravno tako dosegel višji nivo. Napram prejšnjemu je precej bolj spontan in odprt.

Teme se v časopisu iz leta v leto ponavljajo tam, kjer gre za utečene dogodke, prireditve, ki se vsako leto zgodijo ob določenem času. Drugače pa so mladi novinarji v razmišljanje redakcije prinesli precej novih idej. Morda vseh ne morejo kar takoj uresničiti, vendar do sedaj se je še za vsako našel posluh. Če je le bila dovolj zanimiva.

Vse tri zastavljene hipoteze je težko popolnoma ovreči ali popolnoma sprejeti.

Časopisna hiša kot taka, novinarski poklic, pisanje o različnih problematikah na različno temo je od danes do jutri lahko drugačno. Celostna podoba časopisa temelji na eni sami besedi: aktualno. Vse kar spada pod to besedo ima vedno prednost pred ostalim. Potem se pojavi le še vprašanje ali si urednik svoje strani, je tvoje pisanje že utečeno, sam izbiraš kaj in kako boš zapolnil svoj prostor, ali ti ga pomagal zapolniti kak novinarski kolega. Pojavlja se razlika med honorarnimi in stalnimi sodelavci časopisa, med njimi samimi, pa tudi napram rednim zaposlenim. Razlika se morda zabriše z objavljenimi članki, saj včasih honorarni sodelavci delajo ravno tako dobro in toliko kot redno zaposleni (če ne še več), dosežejo isto število točk in se tako njihov honorar prav malo razlikuje od plače zaposlenega. Kot honorarni sodelavec moraš precej dobro obvladati princip prodaje svojih idej za pisne prispevke časopisa, ker več imel čim boljših idej, lažje jih bo urednik sprejel in dovolil njihovo objavo. Ko se »komercialno prodaj«, je potrebno potem idejo le še »spraviti« v pisno obliko, za kar pa je potrebno poznavanje slovenskega jezika, računalniške tipkovnice in načina časopisnega pisanja. Bogato besedišče je v takem primeru pravi blagoslov. Zato je trditev, da delo novinarja ni za vsakogar, še manj pa ženski poklic, kar resnična.

LITERATURA

- 1.** Bajt, Drago (1993): Pišem, torej sem, Priročnik za pisanje, Založba Obzorja Maribor
- 2.** Bogataj, Boštjan (1998): Kadrovska politika in kadrovska dejavnost v Gorenjskem glasu, diplomsko delo, FOV, Kranj, str. 34, 35.
- 3.** Bogataj, Boštjan (2000): Sistem razvoja kadrov v Gorenjskem glasu, d.o.o, diplomsko delo, FOV, Kranj, str: 35-40.
- 4.** Dežman, Jože (1999), glavni urednik, Bogataj, Leopoldina, odgovorna urednica, Gorenjska 1900 – 2000, Knjiga gorenjske samozavesti, letopis sta izdelala Gorenjski Glas in Gorenjski muzej, Kranj, Gorenjski glas (Gorenjski kraji in ljudje; 14), str. 25 – 341.
- 5.** (1996) Gorenjska 1996, Kronika leta 1996 s koledarjem 1997, priloga Gorenjskega glasa, št.99, Gorenjski glas, Kranj, str. 164 – 241.
- 6.** (1998) Gorenjska 1998 -1999, Kronika leta 1998 s koledarjem 1999, priloga Gorenjskega glasa, št.99, letnik LI, Gorenjski glas, Kranj.
- 7.** (2000) Gorenjska 2000 - 2001, Kronika leta 2000 s koledarjem 2001, Spomeniki in junaki, Knjiga gorenjske prešernosti, priloga Gorenjskega glasa, št.100, letnik LIII, Gorenjski glas, Kranj.
- 8.** (2001) Gorenjska 2001 - 2002, Kronika leta 2001 s koledarjem 2002, priloga Gorenjskega glasa, št.100, letnik LIV Kranj, Gorenjski glas, Kranj.
- 9.** (1997) 50 let Gorenjskega glasa. Almanah. št.80, leto L, Gorenjski glas.
- 10.** Grabe, William; Kaplan, Robert, (1996, 1998) Theory and Practice of Writing , An Applied Linguistics and Language study, General Editor Professor Christopher N. Caudlin, Macquarie university, Sydney, Published in the United States of America by Addison Wesley Longman, NY.
- 11.** Košelj, Bogomir; Krese, Srečko; Vuk, Drago; Karpe, Franc; Male, Martin; Lampe Andrej (1988, 1992), Komunala, Okolje, Informacija; Slovensko združenje komunalnega in stanovanjskega gospodarstva Slovenije, Ljubljana.
- 12.** Košir, Manca (1987): Mladi novinar, Pomaga lastna glava, Mladinska knjiga, Ljubljana.
- 13.** Šmidovnik, Janez (1995): Lokalna samouprava, Cankarjeva založba, Ljubljana.

14. Vlaj, Stane (1998): Lokalna samouprava. Občine in Pokrajine, Knjižna zbirka Teorija in praksa. FDV, Ljubljana.

VIRI

- 1.** Bertoncelj, Mateja (2001): »NFD prodaja delež v Gorenjskem glasu«, Finance, št.204/1145, str.2.
- 2.** Bertoncelj, Mateja (2002): » Delo in Dnevnik pred sporom«, Finance, št.26/1205, str.3.
- 3.** Bertoncelj, Mateja (2002): » Delo kupilo desetino Gorenjskega glasa«, Finance, št. 72/1251, str.3.
- 4.** Bogataj, Marjeta (2001): »Okoli Gorenjskega glasa se sučeta Delo in Dnevnik«, Finance, št.235/1177, str.4.
- 5.** Bogataj, Marjeta (2002): » Dnevnik podoben doseg kot lani, pri revijah razlike«, Finance, št. 144, str.9
- 6.** Časopisni arhiv Gorenjskega glasa (od 1970 – 2002)
- 7.** Čebulj, Janez, dr.(1998): »Izhodišča zakona o komunalnem gospodarstvu«, GZS, Za novo komunalo, uredil mag. Milan Štruc, Svetovalni center, Ljubljana, str. 15-20.
- Gaspari, Nina (2002): »Regionalnih dnevnikov letos še ne bo«, Finance, št.9, str.20
- 8.** Guzelj, Igor (2002): » Po čem je dober Glas?«, revija Mag, letnik 8, št.9, str.34 - 36.
- 9.** Interni pisni (poslovna poročila, programske sheme) in ustni viri časopisa Gorenjski glas
- 10.** Internet:
 - <http://www.finance-on.net/show.php?id=18243>
 - <http://www.finance-on.net/lex.php?tip=p&item=Gorenjski%20glas>
 - <http://zakonodaja.gov.si>
 - <http://www.poteza.si/dynamic/novice/novice828.asp>
 - <http://www.uvi.si/eng/service/address/weeklies>
 - http://www.euromedia-sp.si/DV_GOR_GLAS.htm
 - http://www.slotravel.net/obcine_v_slovenij/obcine_v_regiji_gorenjska.htm
 - <http://www.finance-on.net>

- 11.** (1997) Letno poročilo javnega podjetja Komunala Kranj za leto 1996, direktor Florjan Bulovec, februar 1997, Kranj.
- 12.** (2002) Redni izpisek iz sodnega registra 6. 5.2002. Sodišče/vložek, 064/10016600
- 13.** Virant, Grega,dr. (2001) :« Javno podjetje in koncesija – problemi iz prakse«, Strokovni posvet o gospodarskih javnih službah varstva okolja na lokalni in regionalni ravni; Moravske Toplice, 25.in 26, januar 2001, Svetovalni center, svetovanje na področju gospodarskih javnih služb in Ministrstvo za okolje in prostor, Moravske Toplice, str. 15 – 29.
- 14.** Nacionalna raziskava branosti 2002 (NRB), naročnik Svet pristopnikov k NRB v okviru Slovenske oglaševalske zbornice, izvajalec Cati d.o.o, (Tiskani mediji, Polletno poročilo , str.60, 61), Ljubljana 2002.

PRILOGA A:

Primeri anketnega vprašalnika z odgovori

PRILOGA B:

Primer vabila na novinarsko konferenco in material, ki ga novinar
na konferenci prejme

PRILOGE

PRILOGA A: *Primeri anketnega vprašalnika z odgovori*

PRILOGA B: *Primer vabila na novinarsko konferenco in material, ki ga novinar na konferenci prejme*